

ЦЕНА:

За Пру Гору на годину 8 круна, на по године 4 круне.

За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 12 вр. на по године 6 круна.

За све остале земље годишње 20 франака у злату, на по године 10 франака у злату.

Претплата се прима само у год. и полугодишњим роковима.

Поједињи број 20 хелера.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ

Претплата се шаље поштанском упућеним, само у неопредмедијацији „Гласа Црногорца“ на Цетиње, а како је наручије, г. Вељку Рамада новићу, К. Ц. агенту у Котор.

Доници се шаљу Уредништву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се: за сваку ријеч или за број од пет цифара по 4 хелера за прва пут, а за сваки даљи пут по 2 хелера.

Власник: Државна Штампарија

Издаје суботом

Главни уредник: Милош Живковић

СЛУЖБЕНИ ДИО.

МИ
НИКОЛА I.

по милости Божјој
КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На предлог Нашег Министра Војног ријешили смо и рјешавамо: да се бригадир војвода Ђуро Петровић по својој молби разријешити од дужности команданта никшићске бригаде.

Наш Министар Војни нека изврши овај указ.

Број 4387—1—1641.

Цетиње, 21. децембра 1906. год.

НИКОЛА с. р.

Министар Војни

Командир Д. Гатало с. р.

НЕСЛУЖБЕНИ ДИО.

Дворске и дипломатске вијести.

— Њено Краљевско Височанство Књагиња Милена од подужег времена осјећа се слабо. Неодређени, али доста јаки болови у области оба бубрега, нарочито десног, који су се распростирали у свима правцима; свакодневно јутрење и вечерње повишење температуре, и јако поремећење општег стања, несумњиво су указивали на неки унутрашњи процрпалања.

По свестраном лекарском испитивању утврђено је, да Њено Краљевско Височанство болује од запаљења бубрежне карлице, са пијеском (pyelitis calculosa).

Због обољења Њеног Краљевског Височанства био је позват и специјалиста професор Бастијанела из Рима, који је потврдио горенаведену дијагнозу домаћих лекара.

Ушљед оштре студени, која у ово зимско доба влада на Цетињу, Њено Краљ. Височанство сашло је прије неколико времена са Својом узвишеном породицом на Ријеку, гдје ће у благој клими провести зиму и остати све дотле, док не настане сезона за лековите воде на страни.

Од дворског лекара г. др-а Б. Перазића о пошљедњем стању Њеног Краљевског Височанства издат је овај билтен:

Њено Краљевско Височанство Књагиња Милена осјећа се боље. Температура нестала. Болови смањени. Апетит бољи. Поред млијечне хране Њено Краљевско Височанство прима понешто и тврде хране и придиже се по неколико часова из постеље.

— Њено Краљевско Височанство Књагиња Јелена, кћерка Његовог Величанства Краља Србије Петра I, и Њено Височанство Књагиња Вјера приспјеле су јуче у пратњи г. Михаила Поповића, првог ађутанта Њ. Кр. В. Господара, који им је био изишао на сусрет до Котора, на Цетиње из Рима, гдје су биле у гостима код Њеног Величанства Краљице Јелене.

— Госпођа Грофица од Серсеј отпутовала је прејуче с дјецом у Француску.

Г. гроф од Серсеј попустио их је до Дубровника, гдје ће очекивати свог секретара — замјеника и одмах послити његовог доласка отпутовати у Француску.

Записници сједница Нар. Скупштине

ЗАПИСНИК

од 26. новембра 1906.

XX редовни састанак редовног сазива Народне Скупштине.

На дневном је реду наставак дневног реда XIX. сједнице.

За министарским столом сва г. г. министри.

Почетак у 9 часова прије подне.

Потпредсједник отвара XX редовну сједницу.

Секретар Павићевић чита записник XVIII сједнице, који се прима без примједба.

Потпредсједник извјештава, да се на овој сједници не може читати записник XIX. сједнице због узрока, ушљед којег је секретар Павићевић јуче одсутан био, а да ће се записник читати сјутра на XXI сједници, те позива г. г. посланике, да изволе саслушати неке молбе и жалбе.

Секретар Павићевић чита молбе и жалбе, и то:

1.) Мушке Влаховића из Колашина; Падише Илија из Колашина; Сава Станкова из Црмнице; Милосава Шћепановића из Колашина; Велише Дарића из Подгорице; Благоте Радуловића из Комана; Свешт. Удружења Зетске Нахије; Достане Лабана из Полиња; Милутина Стојановића из Колашина; Радоша Вуковића из Андријевице; прота Крста Матановића са свештенством с Цетиња; Стева Стојановића с Цетиња; Милоша Божовића, Пипера с Цетиња; Владимира Прље с Цетиња; и Сава Прље с Цетиња.

Прочитане молбе и жалбе упућене су дотичном одбору.

Потпредсједник извјештава, да ће се читати указ Њ. Кр. В. Господара, којим овлашћује мин. ун. дјела, да поднесе Народној Скупштини на претрес пројект закона о јавним зборовима и удружењима.

Секретар Павићевић чита овај указ, који је Скупштина стојећи саслушала и поздравила са: Живио Господар! За тим чита акт министра унутрашњих дјела, којим је овај указ спроведен.

Потпредсједник извјештава, да ће се читати предлог посланика г. попа Николе Симоновића, с друштвом.

Секретар Павићевић чита овај предлог, по којем потписници предлажу Народној Скупштини, да се у Лијевој Ријечи постави поштанско-телеграфска штација.

Потпредсједник извјештава Скупштину, да је Предсједништво дало хитно тродневном одсуству г. Митру Вукчевићу, за тим позива извјештоца, да заузме своје мјесто и продужи читање извјештаја пројекта закона о пословном реду.

Ј. Спасојевић чита: члан 107. пројекта, који се прима без измјена; члан 108. са измјеном; члан 109. по пројекту без измјене; чл. 100. са измјеном.

Сп. Пилетић предлаже, да се унесе гласање: „гласно“ мјесто „јавно“.

Извјештач вели, да је то у извјештају унесено ради боље еуфоније, за тим чита: члан 111. и 112.

Поп Војин Поповић упозорава, да није прецизно одређено гласање, гдје се каже, да је посланик дужан дати свој глас, па пита: да ли мора дати глас или је дужан гласати.

Потпредсједник одговара, да је Скупштина негдје скоро ријешила, да сваки посланик мора гласати.

Вулетич тврди, да је Скупштина тако ријешила, али тражи и сад да се ријешити, хоће ли се у правилник унијети да сваки посланик мора гласати и оставља посланику слободну вољу.

Тошковић доказује, да су појмови: дужан је, треба и мора, у главном слични, али различите градиције и тражи, да се унесе у извјештај, мора дати глас.

Јован Пламенац раздваја појмове: дужан и мора, па и он тражи, да остане по пројекту: „посланик је дужан гласати“, а „не мора гласати“.

Др. Марушић жали за сувишна објашњења, које сваки писмени човек зна, пошто је појам „мора“ нешто неизбјежно и непропуштено.

Спасојевић вели, да је у Уставу и правилнику члан јасан, но се не разумије да посланик мора дати глас, али га не мора дати, и чуди се, зашто би се посланику чинио притисак на савјест и вољу.

Вулетич слаже се са Спасојевићем, али каже, кад је ријешено, да се глас мора дати, ријешу треба и шљедовати, па и ако је закон рђаво тумачен.

Тошковић тврди, да закон није рђаво тумачен, доказујући, да, што је год посланик дужан, он мора дужност испуњавати, иначе не би дошљедан био, и требао би да положи мандат и да иде из Скупштине.

Пилетић изјављује непријатност, што се о једној ријечи многа времена оставља, па поново предлаже, да се унесе, да посланик треба да да глас.

Гојнић се не слаже, ако се унесе, да посланик мора дати глас, доказујући, да би се тијем наметало да врши неко право које не мора вршити, јер би се у то ме случају могао изиграти закон тијем што може прије гласања, да изађе из Скупштине, па предлаже, као што је у пројекту, да је посланик дужан дати глас.

Потпредсједник ставља чл. 112. на гласање, па изјављује, да је исти примљен по пројекту, како га је извјештач прочитао.

Извјештач чита члан 113., 114. и 115., који су са малим измјенама примљени по пројекту.

Гојнић примјећује, да је додаток одбор у чл. 115. непотребан, јер се коси са чл. 70. Устава, који је тачно предвидио, кад је тајно, а кад јавно гласање, па тражи, да се тај трећи став изостави.

Извјештач се је сагласио са г. Гојнићем, и трећи став изоставио, те је и чл. 115 примљен по пројекту.

Извјештач чита, чл. 116., 118., 119., 120. и 121. пројекта, који се са малим измјенама примају.

Мин. Митар Ђуровић предлаже, да се у члану 121. уметне његова редакција односно казне над послаником који би изневјерио скупштинску тајну.

Пилетић доказује, да су овим чланом предвиђене дисциплинарне казне у Скупштини, а да проневера тајне није дисциплинарна. Пилетић потпомажу г. г. Тошковић и Вулетич, и на тај начин примљен је и чл. 121. по пројекту као што га је извјештач прочитао.

Извјештач чита 122. чл. са измјеном треће алинеје.

Др. Марушић тражи, да се овим чланом одреди, шта је увреда, доказујући, да би и различни тумачили различно по изреци: колико је људи толико је ђуди.

Вулетич предлаже, да се унесе клеветно мјесто увреда.

Тошковић мисли противно Марушићу, доказујући, да је овим чланом прецизно казано, а посебни закони разликују и одређују клевету од увреде.

Потпредсједник ставља на гласање чл. 122. и изјављује, да је примљен како га је извјештач прочитао.

Извјештач чита чл. 123.

Поп Војин Поповић предлаже, да се члан 123. изостави, ако ће се примити чл. 122. са редакцијом извјештоца; или да се редакција изостави, па тражи десет посланика да га потпомогну по овом предлогу на даље дебатоване.

Гојнић потпомаже попа Војина Поповића.

Љ. Бакић предлаже, да би требало чл. 97. Устава унијети за трећу алинеју чл. 122.

Др. Марушић каже, да склоп овога члана није прецизиран због сувишне таутологије.

Спасојевић доказује, да казне, предвиђене чл. 97. Устава, нијесу оне природе, које су они унијели у чл. 122. пројекта, које су чисто дисциплинарне за ред у Скупштини.

Вулетич вели, да је чл. 122. срество за махинацију појединих партија.

Пилетић се слаже са Спасојевићем, и за то је, да чл. 122. остане, како га је извјештач донио, а чл. 123. без измјене по пројекту.

Др. Марушић тражи, да се прочита оригинал пројекта, а потпомаже га Тошковић.

Спасојевић вели, да не треба водити дебату о ономе, што је једном Скупштина ријешила, па изјављује, да неће читати чл. 122.

Тошковић вели, да је чл. 122. контрадикција чл. 123. и није за редакцију извјешточеву — сматрајући је за тенденциозну, пошто предсједништво зна, кад ће се и како посланик казнити.

Др. Марушић моли десет посланика, да га потпомогну, те да се чита оригинал, т. ј. српски правилник, из којег је одбор свој додаток у извјештају унио, и посланици га потпомажу.

Пилетић моли, да он чита чл. 114. србијанског законика о пословном реду, што му се дозвољава.

Поп Војин Поповић предлаже, да се гласа о додатку одбору у чл. 122.

Спасојевић тврди, да је то поновно гласање незаконито.

Тошковић каже, да гласање није незаконито кад се предлагач потпомогне са десет посланика, само да би се из погрешке изашло.

Потпредсједник ставља поново чл. 122 на гласање, и извјештава, да је члан примљен како га је извјештач прочитао.

Извјештач чита чл. 123., 124. и 125. који се примају по пројекту без измјена.

Пилетић предлаже, да се у чл. 121. и 125. приликом одређивања казне одреди једнак број посланика, да не би било контрадикције, пошто је у чл. 121. одређено 20, а у члану 125. 10 посланика, који је предлог примио извјештач и Скупштина.

Извјештач чита чл. 126., 127. и 128.

Поп Војин предлаже, да имунитет посланички траје за вријеме скупштинске периоде, па чита чл. 99. Устава.

Спасојевић објашњује, да имунитет траје за вријеме сесије скупштинске.

Тошковић се слаже с попом Војином, да имунитет посланика траје четири године осим ако се за вријеме сесије посланик нађе на самом дјелу злочина.

Ј. Пламенац вели, да је свима жеља слобода јане ријечи, а тако одређенији и дужи имунитет, но да чл. 98. Устава ограничава и одређује, да ми то сад не можемо учинити и измијенити правилник, да имунитет траје четири године.

Љубо Бакић слаже се са Пламенцем и упозорава да члан 100. и још боље објашњава чл. 98. и 99. Устава.

Вулетич вели, да је одбор имао жељу коју Тошковић износи, но кад би се то унијело да би се прибегло софизму па примјећује, да се само губи вријеме о овом питању.

Др. Марушић жали, што нема снаге борити се легално за вишу слободу, али каже, ако правници нађу разлог да ће их потпомагати.

Потпредсједник ставља на гласање чл. 128. и објављује да је примљен као што га је извјештач прочитао, т. ј. по пројекту без измјена.

Извјештач чита чланове: 129., 130. и 131., који се примају по пројекту без измјена.

Послије одмора.

Потпредсједник наставља прекинуту сједницу, па позива извјештоца да продужи читање извјештаја.

Извјештач чита чланове: 132., 133., 134., 135., 136. и 137. Сви поменути чланови осим 137. примљени су по пројекту без измјена.

Др. Томановић предлаже, да се у чл. 137. уметне додаток, у којем би се навело то, да се давање одсуства не односи на вириле, и доказује у прилог предлога, да Велики Суд од почетка сесије није радио, а сад доласком једнога члана да ће радити, и да је неопходна потреба народна, да Велики Суд ради.

Др. Марушић противан је тражењу Томановића, изјављујући, да смо се дужни држати Устава, како народни, тако и посланици по положају и да према томе не смије бити никаквих изузетака и примјећује, да су то посланици по положају дужни бити предвиђети прије постанка Устава, што је за народ корисније.

Поп Војин Поповић слаже се са Доктором Марушићем, па вели, да Др. То-

мановић требао је радити у В. Суд онда, кад није било судија; а сад, кад већ има судија тијем прије да долази у Народну Скупштину.

Вулетих претпоставља, да кад би сви судије били посланици, са правом и дужностима народнијех посланика, Др. Томановић опет не би могао сам радити у В. Суду.

Др. Марушић вели, пошто су сви вирици дошли по Уставу, то треба да се као посланици управљају и да сви долазе у Скупштину и врше посланички посао.

Гардашевић жали, што надлежни нијесу предвиђели, да ће доласком вирилица страдати држ. машина; и што се доласком вирилица створила народним посланицима опозиција, и примјеђује, да се је то могло избјећи, и да је требало тражити научене људи мјесто вирилица, а не факторе.

Тошковић се чуди, што се иде противно Уставу са оцијем, гдје не смије бити прерогатива.

Гојнић каже, да га је изазвао Гардашевић, што је рекао, да је доласком вирилица створена опозиција народним посланицима, и тврди да Гардашевићу није познато то, кад се је ријешавало о Уставу, да ли да Скупштина буде консултативна или законодавна. Даље каже, да је приликом давања Устава узимата у обзир моћ наше интелигенције, зато су и дошли вирици по потреби због висине Скупштине пошто се интелигенције није предвиђело довољно у народу, а доводи у склад, како је и творац Устава у Србији имао Књажевих посланика у почетку, а и данас се бира у сваком округу по два квалификована лица, што се хтјело и код нас довођењем вирилица у Скупштину, како би боље одговарала свом позиву. Даље изјављује, чуђење што се влада сматра толико за баука, тијем прије, што је влади предвиђена моћ, да јој Скупштина изјави неповјерење. Свој говор, на који је упозорен, завршује, да је противан тражену Томановића.

Ј. Пламенац изводи закључак из ових говора, да се Народна Скупштина потчињава, па тврди, да се сви фактори морају потчињавати раду Скупштине и да то није на штету државног апарата, па каже, да је примједба Др. Томановића излишна.

Гаврило Церовић примјеђује, да има посланика који слабо долазе, па тражи да се одреди казна за осуства, како за посланике који имају дневнице или плату, тако и за оне, који немају дневница нити плате.

Пилетић чита чл. 137. па пита, како могу дати посланици оставку на посланичко мјесто, а вирици да не могу дати оставку на мандат.

Тошковић вели, да се не одвајају вирици од народнијех посланика, и одговара Пилетићу, да би посланици по положају дали оставку на чин, ако би дали оставку на мандат.

Ристо Поповић не слаже се са тијем, да се казни онај, који нема плате ни дијурна, а не долази у Скупштину, јер је сваки посланик кандидацијом и избором обавезан радити у корист народа; у противном случају народ ће га при избору неповјерењем казнити.

Др. Томановић изјављује, да ће умирити посланике с тијем, што каже да В.

Суд неће радити, а он да ће најживље одговорати жељи Народне Скупштине.

Тошковић се чуди, што Ристо Поповић ставља разлику између посланика са и без дијурна, будући су сви за једну циљ позвати и за њу дужни радити, а да није доста да народ својим прерогативима при изборима будућим казни онога који не долази и не врши дужности у Скупштини, већ Скупштина треба прије, да га казни, а дозвољава одсуство чиновницима за канцеларију, кад дотични у њој ради у корист народа.

Вулетих тражи прелазак на дневни ред, а не слаже се с тијем, да се пљачка кућа онеме, који нема плате, нити дијурна, ако није дошао у Скупштину.

Гаврило Церовић каже, да посланике није народ бирао да имају дијурне, по да раде у корист народну, па предлаже глобу ко има дијурну дијурном, а друге глобом.

Спасојевић потпомаже Церовића.

Пилетић примјеђује, да су помућени појмови по овом питању, па каже, да није нико дошао, да шета, већ да је сваки дужан и мора доћи у Скупштину.

Ристо Поповић каже, да ниједан посланик није дошао за шест круна, него за рад у Скупштину, па се не слаже да се казни, ко не би дошао у Скупштину пошто се казном даје рђава свједоцба наше савјести, и примјеђује, да онај ко одсуствује не прима дијурне.

Љубо Бакић чуди се, што се говори о једнакости посланика, а Устав их двоји, па предлаже, да изјави о продужи читања извјештаја.

Ј. Пламенац замјера Ристу Поповићу, што апелује на савјетт оних посланика, што немају дијурна, и која казна не смије обилазити, па каже, кад имамо једна права, треба да имамо исте дужности, па такође предлаже казну.

Потпредседник тражи да се ово питање ријешити, пошто се исто највише тиче председништва.

Гојнић упозорава, да је члан 135. правилника за оне којих нема у Скупштини.

С. Вулетих слаже се са Љубом Бакићем.

Потпредседник предлаже, да се за чл. 137. гласа и извјештава, да је примљен као што га је извјестилац прочитао.

Извјестилац чита чл. 138.

Ристо Поповић предлаже, да се овом члану дода, да се осим владиних законских предлога извјештаји одборски штампају, коју редакцију извјестилац прима.

Спасоје Радловић предлаже, да се штампани расписи владини шилу посланицима и онда, кад Скупштина не ради, који се предлог не усваја.

Извјестилац чита чл. 139. и 140. по пројекту и без измјена.

Ристо Поповић предлаже; да се акта Народне Скупштине држе у архиви Држ. Савјета или у држ. архиви у волту манастирском.

Спасојевић каже, да Скупштина треба да има своју архиву и архивара.

Вулетих вели, да је предвиђена Скупштина као тијело, па да не предаје акта ни Држ. Савјету ни другоме.

Сп. Пилетић каже да је ово питање замашно, па да се иде дома, а о њему да се на другој сједници рјешава.

Потпредседник предлаже члан 140. на гласање и извјештава, да је примљен како га је извјестилац прочитао.

Извјестилац чита:

растојање, онда се прелази на *сјеремање јамака и хумића за сађење*. Рупе за сађење воћака треба да су дубоке 50—60. ц. м. а широке 80. ц. м. Копане рупа треба вршити, по могућству, у јесен и то тако, да горњи, плоднији слој земље дође на другу страну а доњи на другу и да тако презиме, како би земља па и сама рупа била изложена што више упливу атмосферилу. Сађење на хумиће предузима се обично на влажним и каменитим мјестима. Непосредно пред сађење ваља орезати круну и жиле садница, за тијем коријен замочити у кашу иловаче и говеђе баљега, па пред само сађење посути жиле прашином или пијеском. При орезивању жила ваља мотрити, да се ово по могућству што више ограничи, да засјек буде с доње стране, т. ј. да је земљи, на ниже оренут. При орезивању круне ваља мотрити на то, да између ње и жила постоји извјестан однос. Ако садница има доста и добрих жила, онда круну ваља мање орезати и обратнo.

15. Доба сађења.

Доба сађења воћака може бити у прољеће као и у јесен. — На сувијем, трошним и пјесковитијем земљама предузима се јесење сађење воћака, и то пошто опадне лист. Јесење сађење претпоставља се при многим околностима у многома прољећем сађењу. Кад се сади с прољећа ваља настојати, да се сађење предузме док нијесу пунољци почели бубрити — дакле, прије мезгре. Прољеће сађење предузима се свуда онамо, гдје је клима сувише сурова (оштра); за тим на

чл. 142. пројекта који се мијења за 141. изв.

143. " " " " " 142. "
144. " " " " " 143. "
145. " " " " " 144. "
146. — — — — — — — — — —
147. — — — — — — — — — —

Гаврило Церовић не слаже се са редакцијом извјестиоца односно стручности архивара.

Вулетих каже, да је архивар што у Србији чувар Н. Скупштине, за који се позив узима лице с факултетском спремом.

Већина се не слажу за назив архивара са дужностима, прописатим редакцијом извјестиоца, у које питање узимају учешћа у дебати: Љ. Бакић, Спасојевић, Г. Церовић, Марушић и Тошковић.

Ристо Поповић не слаже се да мин. ун. дјела поставља указом архивара односно чувара Н. Скупштине па предлаже на ту сврху једног посланика из мјеста са малим додатком.

Вулетих упозорава, да ће тај архивар бити и библиотекар Н. Скупштине, како се не би упропастило њено имање као што је упропаштено Цетињске Читаонице, и да се не би поставило за архивара или библиотекар лице, које не може имати мјеста у другим надлештвима.

Потпредседник изјављује, да пошто посланици немају овај додаток извјештаја код себе, да закључује сједницу, а XXI. заказује 27. о. мј. с продужењем дневног реда.

Сједница је закључена на 1 сат послје подне.

Председник Народне Скупштине, **В. Шако Петровић**
Секретари, **Љуб. Бакић,**
Милица Павићевић.

ЗАПИСНИК

од 27. новембра 1906.

XXI редовни састанак редовног сазива Народне Скупштине.

На дневном је реду продужење дневног реда.

За министарским столом г. г. министри Митар Ђуровић, Гатало и Ивановић.

Почетак у 9 сати прије подне.

Председник отвара XXI. редовну сједницу.

Секретар Бакић чита записник XIX. сједнице, који је примљен без примједба; а

Секретар Павићевић чита записник XX. сједнице на који устају са примједбама: г. г. Јован Пламенац, Гојнића, Гардашевић, Вулетих и Др. Марушић, од којих секретар прима исправке г. г. Јована Пламенца Др. Марушића; примједбе пак Гојнића и Гардашевића не прима.

Председник оглашује, да је записник примљен, па позива г. г. посланике, да изволе саслушати неке молбе и жалбе;

Секретар Павићевић чита молбе и жалбе, и то:

Божа Живковића из Црквица; Савића Обрадовића из Језера; Милоша Радловића с друштвом од Крупа; Стевана Дучића из Подгорице; Особља Књ. Штампарије; Поткомандира Секуле Бошковића, из Поља; Сава Радонића с Д. Града; Ђура Милошевића с Цетиња; Јокана Ђурковића из Косијера и Божа Дузговића из Језера.

Прочитане молбе и жалбе упућене су дотичном одбору.

Председник извјештава, да ће се читати неки посланички предлози.

Секретар Павићевић чита предлоге, и то:

вишим положајима; гдје владају јачи вјетрови; по узаним дољама; на тешким и влажним земљама и гдје су јаме с јесени копане.

Само, пак, сађење врши се врло просто. Рупа се испуни компостом или оним горњим слојем земље, што лежи поред рупе тако, како воћка не би дошла дубље у земљу но што је била пређе у расаднику — растилу. Ако је земља — доњи слој, који је избачен из рупе приликом копања — неплодна, мршава, ваља је измијешати компостом, згорелим ђубрестом. При сађењу потребна су два лица: један држи воћку исправно и њоме треска, како би земља, коју овај други нагрђе на жиле, дошла између жила. Пошто су жиле покривене земљом, ваља онда врхом ноге нагазити земљу око воћке и земљу даље награти и опет нагазити све дотле, док се рупа око воћке не испуни.

Ако се сади на сувим земљама, онда ваља начинити око воћке чиније. У првој години по сађењу ваља воћку залити неколико пута, ако је суша. При сађењу високог воћа ваља имати на уму и притке. Њих ваља на доњем крају зашиљити и нагорети или их потопити у кречну воду (плови камен), како би послужиле дуже вријеме. Уз сваку воћку може бити само по једна притка, а може по двије па и по три. По три притке уз воћку ударају се на оцијем мјестима, гдје воћку треба сачувати од стоке или од јакних вјетрова.

Воћке се утврђују — везују за притку врбовијем прућем, ликом или сламом. Веза треба да је у облику положене

1. Баја Гардашевића с друштвом односно пута Никшић—Грахово, и наплате обезног рада за исти;

2. Баја Гардашевића односно руске субвенције херцеговачким усташима и побољшања истих;

3. В. Сочице с друштвом односно општих потреба сјеверног дијела наше домовине;

4. Баја Гардашевића и Вука Кривокапића односно подјеле излаза сеоским насеобинама;

5. Милутина Татара односно установе закона и фонда за шумарство;

6. Мила Драгојевића и Милутина Татара односно пловидбе бродова талијанског друштва преко наших риболова на Скадарском Језеру и

7. Ђура Драчуна односно једнаких плата народних посланика.

Прочитани предлози упућени су Одбору за исте.

Председник извјештава да ће се читати интерпелација Др. Радловића и С. Радловића питање.

Секретар Павићевић чита интерпелацију Др. Радловића на Мин. Ун. Дјела односно премјештаја Др. Кујачића из Никшића, на коју Мин. Ун. Дјела г. Ивановић одређује, да ће кроз пет дана дати рок за одговор. За тим се чита питање посланика Спасоја Радловића на заступника Минист. Црквених Послова, односно посебних и укупних имања манастирских, које ће се питање послати дотичном Министру због одсутности истог.

Председник обраћа пажњу господи посланицима, да изволе саслушати два министарска извјешћа.

Секретар Павићевић чита извјешћа, и то:

1. Мин. Фин. г. Митра Ђуровића, који извјештава, да ће на интерпелацију попа Крста Поповића, упућену бив. Мин. Фин. г. А. Радловићу, одговорити 10 децембра т. год.

2. Министар Пред. г. Марко Радловић извјештава, да ће на интерпелацију г. попа Војина Поповића, упућену Мин. Ин. Дјела, односно плате г. Милоша Живковића одговорити данас т. ј. 28 о. мј.

Председник извјештава, да се прелази на дневни ред.

Сп. Пилетић тражи, да прије преласка на дневни ред ново-дошли посланици положе заклетву.

Председник позива Скупштину, да изволи саслушати извјешће владе односно г. г. Лазара Мијушковића и Андрије Радловића, па чита односно акте, којима се поменута господа постављају указом за Држ. Савјетнике, а потом и за чланове Народне Скупштине; за тим позивају ново-дошли г. г. посланике, да положе заклетву, и даје 10 минута одмора.

Послије одмора.

Председник наставља прекинуту сједницу, и позива извјестиоца, да продужи читање додатка пројекта закона о пословном реду.

Јанко Спасојевић чита чл. 146.

Ристо Поповић каже, да је јуче била дебата односно архивара, и да је он устао и рекао, да архивара не поставља Мин. Ун. Дјела, и да није званичан чиновник, него да Председништво постави на ту сврху посланика из мјеста који би био вјешт, а примао би неки додаток, наводећи, да је архива скупштинска тек у почетку развића.

осмице (∞) и да је на вишем мјесту на воћци но на притци, јер би се слијегањем земље воћка могла објесити и жиле би могле огољети. Притка ваља да је, по могућству, чиста — глатка, добро импрегнирана, како би дуже послужила и како не би била станиште инсеката и других заразника, који често младе воћке нападају.

По сађењу ваља обратити пажњу на накнадно образовање круне, скресивање исте и чишћење воћака. Ваља запамтити, да код грешака, ораха и кестена не треба круну орезивати послје сађења.

Орезивање круне јабучастог воћа најбоље је предузимати у прољеће. Ваља приликом орезивања воћака па и у свако доба године уклањати изданке, који су избили из жила или дебла. Све гране, које се укрштају, ваља приликом скресивања уклонити као и све оне гране, које својим порастом не теже ка периферији, већ ка унутрашњости круне; даље све водолије (млазеве) и гране, које су поломљене или које висе и сметају порасту других грана. При скресивању или орезивању ваља пресјек увијек да је кос, како би се вода лакше слијевала, а стрје ваља сасвијем уклањати.

Чишћење воћака састоји се у уклањању старе коре и скидању маховине и лишјаја, гљива и других паразита, јер се тијем потпомаже не само здрављу и родности воћке, већ и доброту плода. — Овдје спада још и уклањање суварака и уништавање гусјеница и других инсеката. За чишћење воћака употребљују се нарочито стругачи, као и четке од жице на-

ЛИСТАК

ПРИВРЕДА

1. Воћарство.

Пише: Милосав М. Дедовић.

(Свршетак)

5)

14. Одрџивање растојања.

Прије но што се воћке посаде на стално мјесто, ваља им одредити растојање. Наш свијет много гријешити, као вели: па том парчету имам толико стотина шљива или којег другог воћа, а боље би му много било да рекне: има толико десетина, само да су оне правилно посађене и да имају довољно растојања. Честом сађењу је пошљедица неродност, разне болести као и намножавање паразита, маховине, лишјаја и т. д.

Растојање воћке од воћке зависи од њихове круне. Кад се подиже воћњак узима се: за јабучке, крушке и трешње растојање од 10. м., ако су у равници, а на страном положају може поднијети и 9. метара. Кад се саде по међама њива, онда 18—25. м.; поред путева и пашњака 10—12. м.; — за шљиве се узима најмање 5. м. а обично 6. м. растојања; за вишње, кајсије и бадем 4—5 м.; за орах и кестен 12—15 м.

Редови воћака могу бити у четвороуглу а могу у троуглу. Пошто се обиљежи

Спасојевић изјављује, да је одбор при писању додатка имао у виду и то, да ће Народна Скупштина имати архивара и библиотекара, а да за то треба нарочити и стални човек са одређеном платом, јер би плаћање дијурна приватном лицу за 3—4 мјесеца скупштинске сесије много коштало, па ипак не би могао одговарати томе позиву. Даље каже, да се ништа не коси, ако би се то лице ставило на предлог Мин. Унутр. Дјела.

Вулетић вели, да је јуче истакао, да би непријатно било, кад би Скупштина одредила приватно лице са деликатне ствари и дужности у Скупштини, па тврди, да за тај посао одговара лице, које влада указом поставља, а које ће имати доста посла кад се развије рад у Скупштини.

Тошковић се слаже са Вулетићем и вели, да је јуче при дебатовању ријешено, само се није одредио назив тога лица, који би назив обухватио све, што би се у Скупштини радило, па предлаже назив „Управитеља дома Народне Скупштине“.

Војв. Ђуро Церовић каже, да ми још немамо скупштинског дома, и чуди се, како се може постављати над оном, чега немамо, па предлаже, да се скупштински акти остављају у неком државном надлештву док будемо имали дом за Скупштину.

Ристо Поповић доказује погрешно навођење Тошковића да је ријешено о архивару а не називу, доказујући, да је он то питање покренуо и да није ријешено, наводећи да је архива наше Скупштине мала и да је неће бити за неколике године, тијем прије, кад је овај дом за друге сврхе а не за Скупштину намијењен, па предлаже, да се то питање одложи, док дом скупштински буде готов, а тада ће бити архивара, чувара и потребан број лица, а докле да се то повјери приватном лицу, које би савјесно вршило ту дужност.

Тошковић устаје противу Војв. Ђура Церовића и Риста Поповића, па каже, да треба имати оно што се предвиђа, доказујући да и досад имамо чувара скупштинског дома у лицу Пера Мартиновића и ако то није свакоме познато, даље каже, да у једном лицу треба концентрисати цио рад скупштински и слаже се с називом за то лице, који је Тошковић предложио.

Љ. Бакић не слаже се, да се по предлогу неких посланика запечете ствари скупштинске, чим Скупштина престане радити, доказујући, да је архивар потребан, да би примао све што би се на Скупштину односило и кад није у сазиву, као и то, да би давао извјештаје и одговоре кад би неко тражио по односним списима скупштинске архиве.

Др. Марушић каже, да кад имамо Устав и Народну Скупштину, треба да имамо и локал за исту јер Скупштина не смије бити сироче ове земље, и тражи, да треба имати архиву и библиотекар, управо старјешину тога дома, на ма како га крстили, којему се може све скупштинско повјерити.

Војв. Церовић не противи се томе, али кад се скупштински дом начини.

Ћетковић доказује, да је доста дебате по овом питању.

Пилетић примјећује, да из досадашњих говора не треба имати архивара а одбор је назвао да буде архивар за архиву и

др. у Скупштину, па такође тражи, да се прије на дневни ред.

Павићевић тражи, да архивар, односно управитељ дома Народне Скупштине буде лице, које би указом предложио било Мин. Унутр. Дјела, било Председништво Народне Скупштине, с тога, што се не смију тајне скупштинске повјеравати приватном лицу, за које се тајне предвиђа најстрожија казна, ако би се проневјерило, а већ приватна лица не одговарају тако деликатном и строгом повјерењу.

Тошковић примјећује Пилетићу због назива, а тако и онима, који говоре, да ми још немамо дома за Народну Скупштину, па износи историју Зетског Дома, и тврди, да Народна Председништво полаже најпрече право на Зетски Дом, пошто је исти на сврху народа, његових интереса, потреба подигнут и зато је, да се овај дом за сад и не употребљује на другу сврху него на Скупштину.

Никола Јовановић примјећује као да је сада на питању Скупштински Дом и архивар, и упозорава да је сада питање о закону у којему треба унијети оно, што је предвиђено и слаже се да се одреди архивар па предлаже, да се прије на дневни ред.

Војв. Шако Петровић мишљења је, да се што прије из средине скупштинске избере архивар, с указом, било на предлог Министарства или Председништва Скупштине, износићи разлоге да је неопходна потреба, да га Скупштина одмах види.

Потпредседник ставља на гласање чл. 146. и извјештава, да је примљен онако, како га је извјестилац прочитао.

Извјестилац чита чл. 147.

Др. Марушић примјећује, да је поред дужности архивара по овом члану требало предвиђети, да се архивар брине и за здравље посланика, пошто опажа ужасну зиму због непажње послугара и неуредности распореда одјељења.

Потпредседник ставља чл. 147. на гласање, и изјављује, да је примљен, како га је извјестилац прочитао.

Извјестилац чита чланове 148., 149., 150., 151. и 152.

Др. Марушић изјављује, да је дужност свакога Србина и Црногорца, да испоштва најшири појам српке народности, доказујући да многи интелигентни страни људи питају, које су нације Црногорци, и предлаже, да се у печату наше Скупштине стави назив: „Српска Народна Скупштина Књажевине Црне Горе.“

Спасојевић прима назив: „Народна Скупштина Књажевине Црне Горе.“ доказујући да нема Словенина, који не зна да је Црна Гора српска земља!

Вулетић се слаже са Спасојевићем.

Гардашевић се слаже са Марушићем.

Пилетић се слаже са Др. Марушићем и Гардашевићем.

Спасојевић вели, пошто постоји једна Српска Народна Скупштина, то је сувишно пресавјевати тај назив нашој Скупштини и да је подражавање непотребно, кад смо ми под именом Црногорца то име очували од пет стотина година.

Др. Марушић вели, да ми нећемо имитирати Србију, пошто њена Скупштина мора себе назвати „Српска Скупштина“.

Ј. Пламенац сагласан је: Марушићу, Гардашевићу и Пилетићу, и каже, да ми видним дјелима не показујемо се културним развитком као Срби, него све црногорство и као Црногорци, што се може видјети и у нашим уџбеницима и пред-

лаже, да и видним знаком по форми изнесемо назив наше Скупштине.

Г. Церовић вели, да се печатом Скупштине не може доказати, да смо Срби, ако то нијесмо великим дјелима доказали. Даље каже, да нико неће рећи да у Црној Гори стоје Јапанци или Кинези па препоручује да се не заносимо, јер не можемо бити виши но смо.

Вулетић каже, што се год више доказује, то је сумња, а нико не може сумњати да смо ми Срби, и доказује, да је назив Скупштине робогатан као кад би се рекло: Њемачка Баварска.

Спасојевић вели, да се у српским пјесмама из Црне Горе, Црногорци зову Срби, па примјећује да би печат по Марушићевој редакцији дошао у контрадицију, не само са Уставом него и са оним у самој ствари што смо.

С. Шобајић изјављује чуђење, зашто је сувишно назвати нашу Скупштину онако, како Марушић предлаже; кад смо баш Срби.

Потпредседник предлаже, да се о овом питању гласа сјеђењем и устајањем, по пошто се при овом гласању појавила сумња, то се приступило поименичном гласању, резултат којег је био, да је предлог Дра Марушића примљен са 35, против 20 гласова.

Сједница је закључена на 1 час послје подне, а XXII. заказата за 28. о. м. у 9 часова прије подне с продужењем дневног реда, којег ће III. тачка бити одговор министра ин. дјела на питање попа Војина Поповића.

Секретари, Председник Народне Скупштине, Љуб. Бакић, В. Шако Петровић, Милија Павићевић.

ЗАПИСНИК

од 28. новембра 1906. г.

XXII редовни састанак редовног сазива Народне Скупштине

На дневном је реду продужење дневног реда XXI сједнице.

За министарским столом сва г. г. Министри.

Почетак у 9 сати прије подне.

Председник отвара XXII сједницу.

Секретар Павићевић чита записник XXI сједнице, који се прима без примједба.

Председник извјештава, да је овдје на Цетињу умро управитељ наше Велике Гимназије и врли син дичнога приморја, проф. Луко Зоре, па пита хоће ли г. г. посланици при спроводу учествовати корпоративно, или да се од стране Председништва пошаљу неколицина у спровод. Скупштина је једногласно усвојила да цијело Председништво корпоративно испрати покојника.

Сједница је одложена за 2 сата послје подне.

Послије подне.

Потпредседник наставља прекинуту сједницу.

Секретар Павићевић чита молбе и жалбе, и то:

Рада Зеца Побора из Улциња; Драга Кривокапића с друштвом из Никшића; Милеве Дедовића оvd. учитељице; Милисаву Дедовићу секретара Мин. Просвјете; Перише Илијић из Плавне; Тома Ђ. Пламенца из Бољевића; Миљана Мијушковића лекара из Подгорице; Селима Алибеговића с друштвом из Улциња; Попа Сава Вујовића и попа Бела Вујовића из Жупе Добротске; Перка Навличича са Ждробаника; Осуђеника Казненог Завода

у Подгорици; Јанка Тошковића народног посланика; Перише Илијића из Плавне; Ком. Јовице Радовића из Мартиновића и Радисава Б. Јошановића из Поља Колашинских.

Чита молбу г. Душана Греговића народног посланика, који тражи шесто-дневно осуство које му Скупштина одобрава.

Чита интерпелације и предлоге, и то:

1) Интерпелацију г. г. Серд. Сава Пламенца и Сава Ђурашковића на Министра Финансија односно укидања магацина соли у Улцињу, на коју се г. Министар Ђуровић изјаснио, да ће у року од 5 дана одредити одговор;

2) интерпелацију Јовете Ћетковића на Министра Просвјете и Црквених Послова, односно управитеља у Манастиру Ђелији Пиперској и уређења истог Манастира, која ће се спровести дотичном г. Министру за одговор.

За тим се читају предлози, и то:

1) Г. Милисаву Николића, односно уређења комуна и за горосјече да се избјегну трзавице између војничких и грађанских власти;

2) истога г. Николића односно неправилног мијешања административних власти у послове судске природе.

Потпредседник извјештава, да се прелази на дневни ред, па позива извјештава, да заузме мјесто и продужи читање пројекта закона о пословном реду.

Спасојевић чита чл. 153, који се прима, како га је извјестилац прочитао.

Потпредседник извјештава, да се има гласати о коначном приману овога пројекта, као и то, ко ће водити коректуру приликом штампања овога закона. У ужој дебати по овом питању узели су учешћа: г. г. Вулетић, Тошковић, Гаврило Церовић, Ристо Поповић, Љубо Бакић, Никола Јовановић, Пилетић и Др. Марушић, чега је резултат био, да је предлог коначно примљен по одборском извјештају са 58 против једног гласа; као и то, да се на основу чл. 80. Закона о пословном реду коректура повјери извјештају.

Прелази се на II. тачку дневног реда, т. ј. одговор Министра Војног на интерпелацију г. Јанка Тошковића.

Министар Војни г. Гатало изјављује, да се интерпелација г. Јанка Тошковића односи на бившег Министра Војног, па се изјашњује, да он не сматра за дужност одговарати на ову интерпелацију.

Тошковић вели, да се је једном племену учинио највиши притисак, на основу чега је и интерпелисао, па тражи, да он, као народни посланик, а у интересу не само свога племена, него црногорског народа тражи одговор, без обзира, да ли је интерпелација упућена на бившег или садањег Министра Војног и вели, да му се одговор мора дати, што му и цијела Скупштина потврђује.

Министар Војни г. Гатало одговара, да је приликом грађења неких мостова тешко било наћи подумача за исте, па да су војни главари молили народ, да он то учини у смислу наредбе бившег Министра Грађевина, г. А. Радовића, на што је г. Тошковић апеловао зашто се народ приморав на рад, кад плаћа обавезни рад, на који је апел Министар Радовић одговорио, да се нико не приморав на рад, али да се мостови радити неће. Даље каже, да је Тошковић интерпелисао због мијешања војних власти

приступ истијех на вођно дебло. Гдје свиње рију мравињака слабо има.

18. Болести воћа.

Опала и рак. — Воћке најчешће пате од опале или вучца и рака или жине ране (скорбута). Код опале кора је на деблу и гранама мјестимично црна, сува и више као опалена. Јавља се послје јаких мразева и најчешће код јабукастаг воћа на мјестима гдје се гране рачвају.

Рак се јавља на стаблу као и на гранама у виду гушавих, љевкастих израштаја, који поступно све дубље и дубље расту, распрсну се, на често се јако здравне и изумру.

Код ове двије болести лишће жути и опада, љетораста па и цијеле гране крхљају, род је ситан и т. д. Поред мрза узрок овим дјелима болестима може да буде: погрешан избор мјеста за сађење, сувише каменита или сувише влажна, хладна здравица, погрешан избор сората, дубоко сађење, рђаво орезавање и разне повреде.

Чим се болест појави може јој се ширење спријечити пажљивом операцијом и то овако: оштрим ножем исјече се мјесто на коме је рана и замаже се густијем катраном или калем-воском, или најзад смјесом говеће балеге и смонице, па се мјесто добро увеже; идуће године скине се завој и ново ткање коре почело се већ образовати.

Смолошук. — Он се појављује највише код коштичавог воћа. Ушљед истицања смоле, која се појављује на деблу, гранама па чак и на плоду, — воћка почи-

чињене. Да се инсекти под кором, као и лишцаји и маховина утамане, употребљује се још и кресање воћака. У његу још спада и подупирање воћака.

16. Парање воћака.

Да би дебло воћака било што снажније и да би с тога могло што боље да очува своју круну од јаких вјетрова, препоручује се тако звано *парање воћака*. Парање воћака треба предузети и код грана, које су сраамјерно слабе, како би се одржала равнотежа између појединих дијелова воћке. Парање се врши у прољеће и то тако, да рез иде по дужици дебла и да не иде дубље од лике. Рад овај препоручује се и код оних воћака, које тјерају слабе љеторасте и у опште код свих оних воћака, које изгледају да се по сађењу нијесу добро примиле.

17. Непријатељи воћа

а.) *Зечеви.* — Они гуле кору младог дрвета, а нарочито у растилу. Добром оградом могу се одстранити, за тијем премаживањем воћке од њеног врата за један метар у висину разним смрдљивим смолама или говећом крвљу, помијешаном са кречнијем млијеком, пиштевином и говећом балегом.

б.) *Волуари и мишеви.* — Волуари су једна врста мишева и нешто су већи од обичних пољских мишева. Они нагризају жиле па често и сам врат воћке. Тамане се или хватањем у мишоловке или тровањем.

Међу инсектима најштетнији су за воће:

в.) *Мали мразовац.* — Његова гусјеница причинява велике штете воћкама. Храни се лишћем и пупољцима. Једна женка снесе око 300 јаја у пукотине коре или у углове пупољака. Чим се укаже згодно — топло вријеме, гусјенице измиле и траже себи храну. Чауре се или у пукотинама коре, испод дебелих грана, или се још као гусјенице спуштају у земљу и ту се чауре.

г.) *Велики мразовац.* — Његова гусјеница напада сем воћа и на све остале лишћаре, а у другом је као и мали мразовац.

д.) *Кукавичија суза.* Гусјеница њена брсти лист и цијет воћака; у недостатку овијех напада и на све остале лишћаре.

ђ.) *Главоња.* — Од његове гусјенице највише страдају шљиве; у оскудици ових напада на све воће. Овој гусјеници слична је и *чешкарица*, која поглавито напада на шљиве и крушке.

е.) *Жушоштра.* У јуну мјесецу лептир се појављује и женка снесе 4—500 јаја на лишћу и умота их прећом. Чим наступи топло вријеме, у току 14—15 дана, гусјенице се измиле и нападају на лишће. Гусјенице су врло прождрљиве и нападају поглавито јабуке и крушке.

ж.) *Глововац.* — Овај лептир спада у дневне лептире. Женка носи у мају 2—300 јаја, из којих се излегу гусјенице, које нападају на лишће.

з.) *Шљивов и јабуков Омотавац.* — Они нападају на шљиве а други на јабу-

ке, и у недостатку лишћа сатиру и врхове младих љетораста.

и.) *Гундељ.* — Овај инсекат спада у бубе, а сатири fine жилице воћака и других биљака.

ј.) *Лесне ваши.* — Њих има различитих, а на име: крвава ваши, црвена јабучна ваши, зелена јабу. ваши, црна трешњева ваши, шљивова ваши, крилата ваши и ваши које долазе на брескве и рибизле и др. воће. Једини кестен и орах не пате од вашију. Све ове ваши леже у групама на лишћу и љеторастима и сисају сокове из истих. За уништавање вашију употребљава се дуванска вода, сапуњавица и сумпорни прашак.

к.) *Мрави,* стршљенови, осице и стјењенице (кимци) такође су непријатељи воћа.

Сузбијању свију поменутих непријатеља састоји се у томе, да се воћке добро његују, гдје спада и чишћење воћака, кречење (биљење), премазивање дебала смоластим материјама, како се не би инсекти пењали уз исто, парање воћака, обрађивање земље под воћкама. (За овај посао служи свиње као добар радник у воћњаку, које, осим што уништава коров и рије земљу, уништава и сијасет инсеката и њихових јаја.) За отклањање гусјеница треба птице заштићавати, јер су им оне најчешћи непријатељи. Гусјенице, чија се гнезда отклањају и нарочитим маказама (ножицама), које се набију на дугачке мотке и истијема се одсицају гнезда гусјеница. Мрави се отклањају кад се око воћке сипа прашак негашена креча или пепео, који отежава

и шилања војне комисије ондје гдје није била војска оружана ни под барјаком, па доказује, да је то учинио због побуне саме војске и да је ту требала војна комисија, па и ако војска није била под барјаком, наводећи у прилогу, да артиљерија није никада под барјаком кад се вјежба у пјешачком строју, а потчињена је строгим војничким законима. Тврди, да је војска због побуне скромно глобљена, по 2 круне, но да је Њ. Кр. В. Господар помиловао и војску и њихове главаре. Обећава, да ће скорим законима одредити, кад ће Црногорац бити грађанин, кад војник, и да ће се стати на пут самовољи појединаца.

Тошковић на првом мјесту захваљује Господару на очинској милости и помиловању, а тако захваљује и Министру Војном на обећању закона, који ће обезбједити слободу и право грађана и одредити грађанске и војничке дужности, али се не задовољава његовим одговором, доказујући, да је народ у Морачи не само имао обавезни рад и кулчио, него трпио тирански притисак од назад неколико година који је упропастио и појединца и већину, а већи је дио побјегао у свијет, пошто се многи затварањем и најнесавјеснијим поступцима старјешина доводило у судбоносан положај како за себе и већину, тако и за државу уопће.

Даље доказује недошљедност између владе т. ј. надлежних министара и дотичних командира, пошто је влада дозволила или кулчуће или плаћање прво по 6, па послје по 10, кр. а командир их најстрожијим тиранским ауторитетом и наредбама примораво на једно и друго, из чега се развило подло ласкање дотичних власти, највећа шпијунажа, што је у једном пограничном племену могло имати за исто а и за државу грозне последице, а све ово испитивала је војна комисија, гдје се није могла чути праведна ријеч, са чиме се је узурпирало слободно право и погазили се чланови: 126., 201., 206. и 214. Устава и чланови: 9., 96., 104., 121. и 133. Крив. Закона примјењујући Министру Војном, да ово ни у ком случају није требала судити војна комисија, већ земаљски судови према кривичном закону, и да се овдје не може примјенити, што ни артиљерија није под барјаком, доказујући, да није никло оружје из барјака него барјак из оружја, те ондје гдје нема оружја не може бити ни барјака. Из свога дугога говора изводи то, да су глобљени и помиловани они, који су страдали и упропастили се на правди божјој, противно Уставу и законима, којима би требало платити њихове неизмјерне оштете и страдања, а нијесу платили они који су виновници тога.

Ј. Пламенац доказује, да је наше друштво и државна организација поникла из патријархалног доба, и да је несрећа поникла ту, што није специјално законима предвиђено докле се коме дјелокруг уставова пружа. Чуди се, што млади интелегентни људи нијесу предвиђели, кад је био држављанин војник, а кад грађанин што тражи најскорије; примјењује Министру војном, што каже, да је војска мољена, јер се војска не моли. Њој се диктира. То је непознавање дужности наших власти и тражи, да се строго осуди такав моменат.

Вулетих објашњујући интерпелацију Тошковића изводи, да је влада дала оставку, те се интерпелација не тиче са-

дашњег војног министра, тијем мање, кад је имала права војна комисија учествовати у овом питању. Доказује, да је говор г. Тошковића жалопјојка па каже да је народ притиснут био неким грбајлијама и сабљашима и да су они у неким крајевима наше државе били гори од Турака, којима се могло у свако доба одужити а грбљашима не може, пошто народна суза није имала утјехе код понеких. У прилогу свога говора износи наредбу некадашњег министра војног односно горосјече што је послужило неким главарима као средство да народ деру глобама.

Тражи да се пријеђе на дневни ред са мотивацијом г. Тошковића.

Шобајић жали, што је изазивао смијех при говору Тошковића због онаквог вандализма, и каже, да народ послје монопола највећма тишти обавезни рад. Тврди да су војне старешине запоставиле ред и правичност, само да би се умилале и препоручиле надлежним властима.

Тражи најстрожију казну над виновницима према мотивацији Тошковића. Пилетић вели, да неће тјерати сузе на очи слушаоцима, ако би износио поступак неких грбаша и сабљаша и то у садашње доба, а не од назад тридест година.

Слаже се, да се обрати што скорије и највећа пажња о војништву црногорском, па тражи истрагу над виновницима нерда у Морачи и то, ако не из Скупштине, а оно од министра војног.

Бриг. Митар Мартиновић устаје противу говора Вулетиха и вели, да војничке старешине у Црној Гори нијесу никада биле дахије веће од Турака над Црногорцима, него тврди, да су главари очински назвали војску и бринули се о њој.

Тражи, да се прегледају сва војна акта, из којих ће се констатовати, да војнички главари нијесу ни мушкетавали ни вјешали Црногорце. — У своме даљем говору примјењује, да говорници не знају шта је војска и да је она брана корпорација, и одбија све клевете, које су на њу наперене говорећи, да се не треба обзирати на поједине изузетке, који не чине правила или целину.

Вулетих доказује, да се бригадир Мартиновић нескромно изразио, кад је рекао, да говорници не знаду што је војска, јер је вели Вулетих — он сам војник као и сви Црногорци, те и знамо шта је војска, јер сви смо војници од самога Господара до најпростијег сељанина. Даље вели, да он цијени војску, али тврди да има изузетака гдје су поједини главари топили у шпириту сиротињску муку, а други сиротињске њиве и ливаде претворили у своје спахилуке и вели, да би он то и примјерима могао доказати, а да нико не може рећи, да то није било.

Марушић жели, да се овако тугаљива питања мирније решавају, и да није јунаштво викали у Скупштини, па вели, да смо и у адреси изјавили жељу за одређеније законе о војсци црногорској. Тражи да се ништа не пропушта што је било прије Скупштине. Зајера бригадиру Мартиновићу, што он на себе узима одговорност и излази на бранич, кад смо сви војници не ради неколицине, но ради наше миле отаџбине и шаке Црногораца, да не би остали робови.

Пилетић примјењује на ватрени говор бриг. Мартиновића, пун војничкога духа, што он брани војску кад она није увријеђена, него само кукољ њен.

се понови и по тим јама затрпа истијем бусеном.

20. Берба воћа.

Много воће не може само за то да се као што треба употребити или прода, што није обрано и сачувано како треба. Наш народ махом млати а ријетко тресе а још ређе руком бере воће. Усљед тога воће се нагњечи и постане неспособно за чување а још мање за транспорт. Млаћењем мотком често пута обју серодне границе — нупољци, те воћка није у стању да се поправи за 2—3 године. Трести воћку изгледа нам на први поглед споро, али није тако, само ако је воће зрело и то: узме се једна чугачка мотка, која је на врху у виду чукле изведена, њоме се зачучи главна грана (а њих нема на једној воћки више од 4—5, само ако је истој у почетку дат правиран облик) и тресе. — Оно воће, које је довољно зрело, пашиће у нарочити чаршав (ленцун) или поњау и тако се ради даље. Потресање наш народ такође слабо употребљава. Он кад се ријеша на бербу и изврши је, па да ли је све воће на воћки зрело или не, то му је све једно, главно је, да му је већина плода зрела а што му због оне незреле мањине труд иде узалуд — то не узима у рачун. Дакле, воћке треба подтресати а нарочито шљиве.

При брању воћа мора се обратити пажња и на вријеме, јер зрење може бити двојако: а.) зрење на дрвету, кад се убран род може одмах јести и б.) зрење на смјештишту, кад се род једе послје,

Поп Војин Поповић такође замијера бриг. Мартиновићу, што је њега принудило, да устаје у одбрану, говорећи: част војсци којој није ништа речено, а не част и нељудима у њој, који чине тиранство, у прилогу чега износи неки догађај у Подгорици, гдје командир нечовјечно поступио и вукао војника за нос и нијесу му част заштитиле власти војничке, него милост Господарева.

Ј. Пламенац тражи да се дубље обазремо на ово питање, и доказује да су грбљаша и сабљаша знали цијенити наше војништво, но да не треба због неколицине осуђивати нашу војску. Нада се да ће се доласком младих људи показати правиан пут нашој војсци.

Мин. Гатало жали, што се због појединаца убија цијело војништво, па се нада у заједнички рад, да се стане на пут самовољи појединаца, и обећава да ће се влада постарати, да се односним законима уреди војничко и грађанско право наших држављана.

Н. Јовановић каже, да је Тошковић изнио врло блиједу слику стања у Морачи, и да је ту слику тешко оцртати, па тврди да је тај поступак изазвао и буну на сјеверној граници наше државе. У подужем говору износи најжалосније моменте незаконитога поступка, и жали што се је догодило у вријеме Устава, кад су загарантована права и слобода сваком држављанину.

Ристо Поповић осуђује све говорнике, који због појединаца доводе у подозрење читави ред, доказујући да се тиме расприрује антагонизам између народа и чиновника са чиме се иде на пут пропасти. Препоручује, да се жучно не напада с главе. Износи податке ове буне и резултат помиловања против које прерогативе не смијемо апеловати.

Шобајић вели, да не треба жмурити прелазити преко оваких погрешака и замијера Мартиновићу, што их назива ситуацијама; вели да смо сви војници и да се ништа мање не жртвујемо но министар војни. Жали догађај у Морачи, јер се десио у доба устава гдје су људи показали ширину погледа и знања.

Тошковић жали, што је његова интерпелација довела извјесна лица до неспоразума, и што се мисли да се њом жигосе цијело војничко тијело. Доказује да је овај неред имао извора који је против устава, па каже да је требало командира више казнити и жали што није кажњен онај који је повриједио Устав, и доказује да је већи кривац онај који је свог потчињеног овластио, да повриједи слободу и право — највишу гаранцију народну, па мотивише дневни ред по редакцији Риста Поповића.

Народна Скупштина увиђа, да је поступак надлежних војних власти у овој афери за осуду, али имајући у виду помиловање Њ. Кр. В. Господара, који је милостиво удијелио свима кривцима, прелази на дневни ред и моли министра војног, да донесе што прије законе, који ће оваквим немилим појавама стати на пут и којима ће се јасно одредити, када се Црногорац има сматрати као војник, а кад као грађанин, а до тада да бодро пази и свачију самовољу сузбија, са којом се министар војни, г. Данило Гатало сагласном обећаје испунити је.

Предсједник даје 10 минута одмора.

Послје одмора.

Вулетих вели, да је он нападао кукољ а не сталеж војнички. Тврди, да је за-

пошто дозри. Дозријевању је задатак, да скроб претвори у шећер, да род омекша и да буде укуснији и мирисавији.

Воће, које ће се чувати дуже вријеме, ваља по брању оставити неколико дана на слами да се изсуши, т. ј. да из њега изађе сувишна влага.

21. Прерада воћа.

Прерада воћа може да буде: сушењем, укувавањем, цијећењем и печењем.

Сушење воћа је циљ, да се испаравањем уклони што већа количина воде, како би се исто за дуже вријеме очувати могло и како би за транспорт постало способније. Између свеколиког воћа највише се суше шљиве, јабуке, крушке и трешње. Сушење на мању количину врши се и на сунцу и у обичним пећи-ма. На сунцу суши наш народ највише шљиве, брескве и финије сорте крушака, пошто се, наравно, прије тога припреме. Воће, осушено у пећи за хљеб, није добро и лако се квари. Међутим воће, које треба да послужи као трговачки артикал, суши се у већој количини и у за то нарочито удешеним сушницама — пушницама.

Све сушнице у главном можемо подијелити на двоје: покретне и непокретне. Свака је она сушница добра, која одговара шљедећим условима:

а.) да није много компликована и да је по могућству што јевтинија;

б.) да се топлота у њој може мијењати по нашој вољи;

в.) да пећ и цијеви буду тако подешене, да се лако чисте и да дим не иде на воће;

иста грб створио код нас плебејце и патриције. Вели да није увриједио црногорску војску, јер би себе увриједио — као војника. —

Изрично каже, да би се стидио онај, ко би опровргавао његов говор, кад би све изнио, што поједини грбаша заслужују.

Министар Раичевић вели, да нико није изрекао, да по овом питању треба узети у обзир министра војног, пошто по овоме питању не може рјешавати министар нити данашња влада, него може бити одговоран бивши министар војни.

Потпредсједник закључује сједницу, а XXIII. заказује на 29. у 3 сата послје подне.

Сједница је закључена у 12¹.

Секретари:	Предсједник
Љуб. Бакић,	Народне Скупштине:
Милија Павићевић.	В. Шако Петровић

ЗАПИСНИК

од 29. новембра 1906.

XXIII редовни састанак редовног сазива Народне Скупштине.

На дневном је реду: Извј. одбора за претрес пројекта зак. о држ. буџету; извјештај одбора за прој. зак. о избору народ. посланика; извј. одбора за оцјену судских потраживања; одговор г. мин. просвјете на интерпелацију г. Ј. Тошковића; одговор г. мин. унутр. дјела на интер. г. попа Крста Поповића; одговор г. министра финансија на питање Оце Караџузовића; одговор министра иностр. дјела на питање г. попа Војина Поповића.

Почетак у 2 сата послје подне.

За министарским столом г.г. министри: Радуловић, Ђуровић и Раичевић. Предсједник отвара XXIII. редовни састанак.

Секретар Павићевић чита записник XXII. сједнице, по прочитању којег се пријављују г.г. др. Марушић, Јован Пламенац и Саво Вулетих.

Сердар Саво Пламенац каже, да је потписник на односној молби Раде Зеца Пибор из Улциња а не из Црмнице.

Поп Милосав Томић рече: „што народ заметне, то главар одрече“.

Послје ових пријава записник је примљен.

Секретар чита молбе и жалбе, и то: Општине Куцке из Жупе; кап. Мијајла Јолетића с друштвом из Требалева; Васа Марковића из Подгорице; Илије Мучалице из Колашина; Мијата Пековића водника и Ђорђије Милинкова из Горње Мораче; Пера Ј. Иванишевића с Цетиња; Вукосава Ј. Јовановића из Сјегина; шта и Неша Петкова Бољевића с Цетиња.

За тим чита предлог г. д-ра Радуловића с друштвом односно скоријег уређења варошких и сеоских самоуправних општина. За тим чита интерпелације:

1. Сима Шобајића на министра правде односно постављања у обл. суд у Никшићу стручног човјека, доказујући, да Мило И. Мартиновић томе позиву не одговара;

2. г.г. Сима Шобајића и Вука Кривокапића на министра финансија односно неправилне наплате пореза на обрт у односној за прошле године, према чему се за три године плаћају четири пореза.

Даље чита извјешће, по којему г. министар финансија јавља, да ће на интерпелацију г. Јована Пламенца, односно

г.) да по нашој вољи можемо и свјеж и сув ваздух у њу доводити и загријавати, а засићен ваздух воденом паром да се лако испушта;

д.) да се гориво што корисније употребити, да топлоту не испушта сувише лако;

ђ.) да љесе буду што мање и лакше за руковање и да пруже или (цинковане) жице не буду јако збивене; и

е.) да је сигурна од пожара.

При сушењу морамо обратити пажњу:

а.) да воће буде потпуно зрело;

б.) да је потпуно здраво и развијено, не смије бити црвљиво или натруло;

в.) да воће прије сушења постоји мало на сунцу или на промајном мјесту;

г.) да воће буде равномјерно, по љеси поређано — род до рода а не у гомилама;

д.) да се воће не пресуши, јер добије горак укус;

ђ.) да покожица у коштичагом воћа не свене, да не прсне и да сок не истече;

е.) да се удеси како би се воће сушило између 40—50°C. јер на овој топлоти испада онајбоље;

ж.) да се разне сорте воћа не суше заједно, већ свака за себе; и

з.) да се воће не суши нагло, већ истија.

О строју сушница постоје разна мишљења, али је данас од најбољих Главнићева сушница, о којој ћемо засебно писати.

— Крај —

црничке Ријеке, одговорити 10. децембра 1906.

Прелази се на дневни ред. Извјестилац чита извјештај верификационог одбора прво за кап. Полимску по којој се избор одлаже, док се о њему истрага поведе. У дебати по овом питању узимају учешћа, и то: противу извјешћа верификационог одбора, т. ј. да се избор оснажи г. г. Вулетић, Љубо Бакић и Ј. Пламенац; а за рјешење верификационог одбора т. ј. да се избор одложи, док се коначна истрага поведе, г. г. Шобајић, поп Војин Поповић, Тошкович, Пилетић, поп Вуко Чејовић и Гардашевић. Сава Драговић тражио је, да се прочитају односне жалбе; Јовета Петковић да ли је тужилац човјек од ријечи и истине.

Извјестилац Спасојевић и дотични посланик Ђулафић заштитивали су своја начела.

Послије дуже дебате именоване господе, потпредседник саставио је одборско рјешење за мандат кап. Полимске на гласање изјавивши да је примљено рјешење верификационог одбора; за тим предлаже 10 минута одмора.

Послије одмора.

Председник наставља прекинуту сједницу.

Извјестилац чита извјештај односно избора у кап. Пољској, по коме, због недовољног броја година кандидата и неправилности при изборима, верификациони одбор такође предлаже, да се и овај мандат одложи док се о њему потребна истрага не поведе. У дебати односно овог избора узели су учешћа: г. г. Шобајић, Вулетић, Пилетић, Гардашевић, поп Војин Поповић и поп Шпиро Глиговић и свима се изјаве концентришу на то, да неправилности, које се у тужбама износе, нијесу могле утицати на правилан избор, а истичу, да би се кандидат имао осујетити мандат једино због неправилног броја година, за коју сумњу није подастро никакав видљиви документ, што кандидат Анђелић правда тиме, да то није учинио, да не би компромитовао свога оца капетана и дједу свештеника па тражи, да се то на лицу мјеста докаже. Потпредседник ставља и ово рјешење верификационог одбора на гласање, па извјештава, да је примљен, т. ј. да се овај мандат одложи док се нужна истрага поведе.

Ј. Спасојевић предлаже, да Скупштина избере анкету, која ће на рачун жалиоца, ако буду криви, ислиједити неправилности ових двају избора.

Ристо Поцковић предлаже, да се анкета избере општом листом.

Вулетић предлаже, да тужиоци положе кауцију, са чиме би се спрјечило да се тужиоци због ситница не жале.

Гардашевић каже, да је прва анкетна комисија примила 300 круна као антиципацију, но да ће платити крива страна.

Потпредседник пита, хоће ли се анкета одређивати општом листом, или по одсјека, и колика члана.

Љ. Бакић предлаже из одсјека по 1 члан.

Пилетић предлаже шест чланова, али да не морају сви ићи у мјеста оспорених мандата ради ишљећења.

Потпредседник поново пита и усваја се, да се општом листом бирају шест чланова.

Р. Поповић тражи, да он предлаже чланове што му Скупштина усваја, и он предлаже г. г. др. Марушића, др. Радловића, др. Матановића, попа Вука Чејовића, Саву Драговића и Митра Вукчевића, којег је заменио г. Бајатић пошто је г. Вукчевић одређен за коректуру стенографских билешака.

Председник закључује сједницу а XXIV. заказује за 30. о. мј. у 9 сати прије подне.

Сједница је закључена у 6 сати послје подне.

Председник Народне Скупштине, В. Шако Петровић.
Секретари: Љуб. Бакић, Милија Павићевић.

Борба рада са капиталом у Америци

Американска плутократија — пишу једном хрватском листу из Чикага — створила је хирстизам као што је и европски милитаризам створио анархизам. Узроци су томе у државном устројству. Најдемократскија земља на свијету, као што је Америка, ствара нови најозбиљнији проблем нашег времена, на име борбу рада са капиталом. Сјеверна Америка, до недавно пушта и ледина, својом беспримјерном енергијом и радом претворила је свој континент између два велика океана у земљу богатства, привреде, спекулативне могућности; прокрчила је водене путеве, изукрштала земљу жељезничком мрежом,

пробушила на хиљаду мјеста земљину утробу на хиљаде метара дубине. Раскошна природа уз људску марљивост оплодила је лице неупотребљеног земљишта. Новац и меркантилна смјелост подигоше индустрију до нечувене висине. Гвоздене мишице радника из мање срећних крајева осталога свијета дојуриле су на овај пир рада и зараде, те својим крвавим жуљевима зарадише себи свакидањи хљеб, а послодавцу постостручише вриједност новца и земљишта. Обичан подузетник и газдица постао гаван и милионар; радничка убога рука добила је надницу док је здрава, али није добила пристојну оштету за свој претешки рад, ни чисти дио добити, камо ли право наплате у случају смрти. Али, није то све. Уз ту све већу и луђу сеобу свијета у ове стране (ово се пише из Чикага. Ур.), појачани капитал почео је злоупотребљавати и безбожнички израбљивати рад, а овај једва да може скрпити дан с комадом уз веома поспуљене цијене првих животних потреба. Капитал је уложио у трговину своје силно богатство и у облику труста узео под закуп раднике и становништво цијеле земље. Одатле у Америци двије класе: господари и робови.

Богаташи су створили многе задруге за своје лично потпомагање; створили су монополе у облику трустова. Пошљедњих година, и ако је радничка класа образовала удружења за узajамно потпомагање, ипак се није успјело да се продаја меса млијека, ђумура, освјетљења и осталих најпрених потреба узме из руку богатих закупаца и монополијата. Републиканска богаштина свуду је стала давити и ситати прости народ. Капиталистичка конкуренција убила је у мозак малог предузимача и не да му да се развија, јер је капитал као африканска змија почео гутати све што му на пут стане.

Замислите само, шта све није кадар да учини један богаташ а la Рокфелер са својих 500 милиона долара, уложених у све амерканске жељезнице, у сав продукт од петролеја, и све ливнице гвожђа Сјеверне Америке? Тај огромни капитал, уложен само у једну генерацију, колики ће бити послје 100 година у рукама Рокфелеровог нашљедника! Плутократија сада држи у рукама не само простог радника, не само консулента, већ осјетно утиче и на законодавно тијело, уништава законе сената и у судницама по својој вољи кроји правду.

Виљем Хирст имао је смјелости да енергично устане против тих злоупотреба, које врше неколицина над цијелим друштвом. Хирст се с почетка новембра кандидовао за председника града и државе Њу-Јорка. Он је са мало гласова подлегао здружној за сад моћној републиканској већини и капиталу, али је мисао остала. Да је био изабран, цијелокупна американска политика промијенила би се за пола вијека, а његових 772.420 гласова, колико их је добио, значи устанак против деспотске плутократије трустова и тријумф праве демократије.

Хирст, против кога се све дигло, па чак и стари конзервативни демократи, док му остадоше вјерни голоруки радници и нижи слојеви, данас је formidable политичка личност у американском животу а и озбиљан кандидат праве демократске странке за будућег председника Уније. На сваки начин Хирстов њујоршки избор је протест против злоупотреба удружене плутократије.

Хирст је издавач новина а уз то милионар. Он је своју науку у пошљедње вријеме не само проповиједао већ и у употребу став-

љао, војујући против трустова. У својим чланцима осуђивао је све што је незаконито и подло; помоћу својих богатих новчаних средстава водио је борбу и на суду и у парламенту. Окружио се најбољим сарадницима и новинарима, те данас нема ваљда у цијеломе свијету боље плаћеног новинара од Алберта Брисбона, директора Хирстовог листа „Ивниг Журнал-а“, који је својим чланцима раширио хирстизам у Америци. Власничке и богаташке странке у Америци назвале су тај покрет социјалним анархизмом. У истини хирстизам је нова сила у социјалном животу Сјеверно-Америчких Савезних Држава, која хоће да збрише традиционалне разлике између републиканаца и демократа и према новим потребама да преустроји социјални и економски живот радника и оне масе нарда, која нема никаквих посједа.

Политичке вијести

Утисак Титонијевог говора. Говор, који је недавно држао у талијанском парламенту министар иностраних дјела Титони о спољашњој политици Краљевине Италије, дао је повода свјетској штампи за коментаре и разноврсна расправљања. Француски листови посвећују му особиту пажњу, енглески исто тако. Штампатројног савеза труди се да предочи како је тај говор најбоља потврда истине, да Италија мисли водити мирољубиву политику и не удаљавати се од Тројног Савеза и његових идеја.

Словенска штампа гледа у Титонијевом говору један доказ више, да Краљевина Италија није противна слободи балканских народа и да се она у балканском питању држи начела народности.

У вези са Титонијевим говором пошљедњих дана у Италији се труде листови и политичари, да ублаже непријатан утисак, који је учинио Марконијев говор у Венецији. Социно, Принети и остали талијански државници изјавили су да Италија и не помишља на оно, о чему је недавно говорио Маркони, на име на какву озбиљну акцију у водама Јадранског Мора. Министар Луцати је говорио о Новом Пазару и Албанији и нагласио, да ће се Италија држати мирољубиве политике, али и начела немјешања ничијег у балканске ствари. Том приликом министар Луцати изјавио је, да ће се између Италије и Аустро-Угарске постићи трајан споразум ако се између њих двије уреди питање о Албанији. — На Титонијеву примједбу у његовом говору, да је дужност држава, које су у Тројном Савезу да пазе, да се интереси Њемачке не сукоче са интересима Енглеске, талијанска штампа одговара, да су се ти интереси већ сукобили и да Италија више треба да пазе да не изгуби пријатељство Енглеске, које јој је увијек доносило користи.

Con tutti la guerra, ma pace con l'Inghilterra, — завршавају талијански листови.

Из Бугарске. Народно Собрање изгласало је закон, по коме ће од сада сваки подстрекач политичких злочина бити кажњен робијом. Примљен је и закон, по коме странац неће смјети имати земљишта у Бугарској. Они странци, који већ имају земљишта у Бугарској, мораће примити бугарско поданство и постати природњени Бугари. Осим ових закона примљен је и закон о исељавању у Македонију.

Државни дугови Књажевине Бугарске износе данас 360 милиона круна. Бугарска је од свију балканских држава релативно најмање дужна. За отплату државног дуга

отпада на сваког бугарског становника 90 круна на годину, док у Румунији, која има једну и по милијарду дуга, отпада на сваког становника 261 круна, а у Србији на дуг од 460 мил. динара 167 дин. на становника. У Бугарској је народ најмање оптерећен државним дугом, и ако је половина дужне суме употребљена за културне и војне сврхе, а тек друга половина на индустријске и економске.

Предузећа у Албанији. Бечким листовима јављено је из Фијуме, да се тамо образовало једно удружење капиталиста ради експлоатације необично богатих шума у Албанији. У интересу тога експлоатација поменуто предузеће намјерава да албанску обалу од Сан Ђовани ди Медиа преко Скадра веже с унутрашњошћу земље. Трасирање пруге већ је отпочело, и сад се, како јављају бечки листови, чека само на концесију од царско-турске владе.

Њемачко-јапанско пријатељство. „Берлинер Тагблат“ јавља, да се у Берлину од неколико дана налази јапански државни финансијски агент Такохаши, коме у ъемачкој пријестоници бивају чинене многе почести. Разна трговачка удружења приређују у његову част банкете, на којима се држе здравнице о ъемачко-јапанском пријатељству. Један је банкет приредила и управа Њемачко-Азијске Банке. На банкету, који је та банка дала у част јапанског госта, држао је подужи говор тајни легациони саветник Кнапе. Говорник је рекао, да има велике сличности у тежњама обадва Цара: ъемачког и јапанског, јер јапански Микадо тежи на Запад, а Цар ъемачки на Исток. На свршетку говорник је дао израза наде, да ће се обадва Цара и народа споразумјети о подјели сфере интереса на цијелој Земљи.

Јапанац Такохаши је веома љубазно заблагодарио на овим искреним жељама, па је изјавио, да ће Јапани бити искрени пријатељи и савезници — ако би се закључио ъемачко-јапански савез — велике и културне ъемачке нације, која не може имати ни намјеру ни рачуна да изазива сукоб за Јапаном.

Распуштање ъемачког парламента. Цар Виљем распустио је парламент, јер је одбио предлог да се за 27 милиона марака повећа буџет за јужно-афричке ъемачке колоније. Нови избори биће извршени крајем јануара. Све се странке спремају и агитују у своју корист. Најживљу је агитацију развила социјалистичка странка. Од 1870. године ъемачки парламент ово је четврти пут распуштен. Влада га је распустила кад год би се одупро да одобри кредит. До сад се увијек успијевало да се послје избора састави такав парламент, који ће прихватити оно, што је први парламент одбацио и због тога био распуштен.

Талијански капитали у Србији. Биоградски листови јављају, да је неколико талијанских капиталиста долазило у Биоград. Они су намјерни, да уложе своје капитале у економска и индустријска предузећа у Србији. Ушљед овога учиниће се за једну и другу страну веће олакшице при закључивању новог трговинског уговора између Србије и Италије.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

(Шест пјесама Њ. Кр. В. Господара.) Г. А. Мартиновић превео је на француски језик шест одабраних пјесама Његовог Краљевског Височанства Књаза Господара. Преведене су ове пјесме: „Смрт Књаза Данила“, „Војводи“, „Мору“, „Турчину“, „Женидба Бега Љубовића“ и „Домовини“. Из преводиоче-

вог предговора види се, да је циљ пре-
воду, де се они, који не знају српски,
упознају са скупљеним непреведеним пје-
смама Њ. Кр. В. Господара. У предго-
вору су исцрпно протумачене преведене
пјесме, њихов значај и њихова идеја, као
и то, у које су вријеме спјеване. Сви
ових шест пјесама преведене су у прози
да би се задржала сила ефекта и јачи-
на израза у оригиналу.

(Божји празници.) У понедељак
почиње да слави наша св. православна
црква празник Христовог рођења. На
Цетињу ће тај велики хришћански праз-
ник бити прослављен по старим обича-
јима. У манастирској катедри на Бадњи
Дан у недељу биће богослужење, а пр-
вог дана Божића биће јутрења спојена
са свечаном св. архијерејском литургијом.

Нашим читаоцима честитамо ове праз-
нике са жељом, да их проведу у миру
и љубави.

(Избор у доњо-морачкој капетанији.)
На поновном избору у доњоморачкој ка-
петанији 20. ов. мјес. изабран је за на-
родног посланика г. Мило Дожић, члан
Великог Суда, бив. министар правде.

(Божји одмор скупштински.) У
уторак у вече завршен је рад Народне
Скупштине пред божићне празнике. Про-
дужен ће бити 15. јануара послје Нове
Године.

(Буџет за 1907.) У Народној Скупшти-
ни прочитан је акт Књижевске Владе,
којим је Скупштина извјештена, да ће
влада са састављањем буџета државних
прихода и расхода за 1907. годину бити
готова најдаље до 15. јануара идуће год.
и да ће га тога дана сировести Народној
Скупштини.

(Одликовање.) Обрен Вуков Роговић
и Симо Богданов Ковачевић одли-
ковани су златном медаљом за ревно-
ст, а не сребрном као што је у прошлом
броју јављено, што се овим исправља.

**(Из „Друштва за потпомагање за-
ната и трговине у Црној Гори“.)** Став-
ља се до знања ђацима који су се при-
јављивали као и шљедцима за које је
ријешено да се о друштвеном путном
трошку пошљу у Чешку на занате: Ђуру
И. Рацковићу, из Дражевине, Матану П.
Калуђеровићу, са Цетиња, Вуксану Р.
Џодићу, из Колашина, Раду М. Веско-
вићу, са Андријевине, Душану Лакићеву
Пајевићу, са Цетиња, Лазару С. Обрадо-
вићу и Петру С. Јакшићу са Жабљака и
Митру С. Буви из Никшића, као и сви-
јема онима који се Друштво пријављују,
да је *пошљавање шетрића одложено до
прољеће*, када ће их управа друштвена
позвати. За то се вријеме има сваки
(који то већ није учинио) снабдјети с
крштеницом, са школском свједоцбом и
с увјерењем сиромаштва, и све то са
својом молбом и с препоруком кога стар-
ријега послати на управу друштвену, јер
се без тога посад неће ничија молба у
обзир узимати. — Осим тога свак се —
као гореименовани — има за пут спре-
мити с толиким (уским) хаљиницама, обу-
ћом и с два-три пара преобуке, јер ће
Друштво онима који прими издавати
само џушни шиошак, који износи често
замашну суму.

Једном за вада овим се саопштава
да ће Управа у рјешавање узимати само
молбе оних, који су свршили *четири
разреда основне школе*, и само ће *шакве*
— *које изабре* — *изашиљати*.

(Годишња скупштина.) Тамбурашко-
Пјевачко Друштво одржаће своју годиш-
њу скупштину у недељу 24. ов. мјес. у
10 час. прије подне у своме стању. На
дневном су реду: преглед рачуна, годиш-
њег рада и нове управе.

**„(Прилози Друштву за потпомагање
заната и трговине у Црној Гори“.)**
„Српско-православни Савез Србобран“
из Питсбурга у Америци послао је „Друш-
тву за потпомагање заната и трговине у
Црној Гори“ 100 (стотину) круна, као
добротворски улог за свог врсног члана
пок. *Мишара М. Шабана*, нашег Црно-
горца, дуговременог уредника „Србобран-
новог“ органа и одличног радника за
српску идеју и за напредак реченог удру-
жења наших Срба у Америци.

Овај је улог подавно дошао, али се
није могао обзнанити због извјесног спо-
раума који је тражен од управе „Србо-
брана“.

„Друштво за потпомагање заната и тр-
говине у Црној Гори“ овим најтоплије
благодари „Српско-православном Савезу
Србобрану“, а покој души нашег врлог
покојника *Шабана!*

(Народна штедионица.) Кратко ври-
јеме одваја нас од онога доба, када је
неколико млађих људи покренуло идеју
стварања Народне Штедионице у нашој
пријестоници. Но и ако кратко — можемо
слободно рећи, да је ова млада уста-
нова већ својим досадашњим радом и
успјехом потпуно задовољила. Она је
доказала освештаност оне народне: зр-
но до зрно погача. — То је доказ за
потврду онога, да је код нас апсолутно
нужан новчани завод те врсте. Органи-
зација ситног капитала била је неоп-

ходна, како би се на тај начин успјело,
да и најсиромашнији радник може учес-
товати у подјели добра, које кредит сам
по себи даје. Незнатан улог од 50 пара
недељно пружа могућност, да и најсиро-
машнији буде члан ове штедионице; да
у року од четири године том незнатном
уштедом прибави себи суму од 104 кру-
не, које му уз то дају право, да дијели
добит — дивиденду — и да добије кре-
дит до 400 круна по једном улогу. А на
кредит има првенствено право члан ула-
гач. Прва година првога кола свршиће
се концем овога мјесеца. Као што се
из данашњег њеног огласа види Народна
штедионица на Цетињу отвара упис у
чланство на II. коло. Рад ове младе уста-
нове, који је тек у јуну мјесецу ове го-
дине отпочео, већ и за ово кратко ври-
јеме пошао је доста напријед. Обзиром
на трајање њених кола само за 4 годи-
не, врло је корисна и за сваку препору-
ку ова установе особито за сиромашнији
сталеж, јер сваки онај, који одваја по-
ступно мале незнатне суме само од 50
пара недељно за 4 године а улаже их
у чланске удјеле штедионице, дође до
уштеђевине од К 104. — и сувише инте-
рес — дивиденду, које му се заједно
послије истека тога рока враћа у гото-
вом новцу; није дакле принуђен да чека
дуги низ година као што то обично
бива код већих завода.

Да је народ добро разумио корист ове
установе, добар је доказ и тај, што је
већ до сада уписано скоро 500 удјела у
I. колу по којима је уплаћено до близу
К 13.000.

Очевидно је и то, да су се многи
ушљед закашњења, да не би плаћали за-
осталу камату, уздржали од уписа у I.
коло. Зато ево сада пружа се прилика
свакоме, да са новим колом не задошчи.
Напомињемо поново да нико не може
добити зајам од штедионице, ако није
њен члан, осим случаја кад би новца
било сувише.

Начин уплате у II. коло је исти као и
I. т. ј. по 50 пара недељно за I удео у
току 4 године.

(Из Тамбураш.-Пјевачког Друштва.)
Књ. цр. консул у Анверсу, госп. Отон
Франк, приложио је Друштву 200 круна
и тиме постао друштвени добротвор. Г.
маркиз Луко Бона, из Дубровника при-
ликом смрти пок. Лука Зоре 25 круна.
Госпођа Даница и г. Буру Иванишевић
приликом одржаног нарастоса пок. Бог-
дану Иванишевићу 20 круна. Г. Ристо
Чупковић професор, кр. 2 а г. Н. Н. при
поласку у иностранство круна 10.

Свима приложницима на овој лијепој
потпори Управа топло благодари.

КЊИЖЕВНОСТ, УМЈЕТНОСТ, ПРОСВЈЕТА

(Српска Књижевна Задруга.) Њег.
Величанство Краљ Србије Петар I. упи-
сао се за добротвора Задругина и поло-
жио *пет хиљада динара*. Овим својим
улогом постао је Њег. Величанство Краљ
највећи добротвор Задругин и дао је
тиме Задрузи снаге и воље да се још
више заузима око извршења Задругина
задатка. За оклоне о Материцама и
Оцевима има Задруга двије поде-
сдне, лијепо приређене, а јевтине књи-
ге од Чика Јове: „Српској дјаци“ (за
ученике основних школа) и „Српској
Омладини“ (за ученике средњих школа).

Прва стаје у обичном повезу 1.20 дин.,
у фином повезу 2.— дин., друга у обич-
ном повезу 1.80 дин., а у фином по-
везу 2.50 дин. Повјереници, скупљачи и
књижари имају 30% у име награде. Про-
даја само за готов новац. Задруга моли
своје повјеренике и скупљаче као и књи-
жаре, да се заузму око растурања ових
заиста одличних књига за дјecu и омла-
дину. Јавља се повјереницима и задруга-
рима да Задруга од I, V, VII и IX кола
(1892, 1896, 1899 и 1900 године) има са-
мо још врло мало примјерака, те их у
будуће продаје само по десет динара
коло.

(Божји бројеви хрватске штампе.)
Хрватска, нарочито загребачка штампа,
у штампи југословенских народа одваја
се својим добрим тоном, озбиљношћу,
опсежношћу листова и обилношћу нај-
разноврснијег материјала из политике,
науке, умјетности и књижевности. Бо-
жићни прилози загребачких хрватских
листова задивљавају читаоце и они су
још један доказ више, да се хрватска
штампа уздигла до необичне висине.
Најлепши су прилози божићне броја
„Обзога“. Ту је заступљена и умјетност,
и литература, и наука, и озбиљна поли-
тичка студија и разноврсност за ширу
публику. Све, што је написано у томе
прилогу, потекло је из пера првих хрват-
ских књижевника и новинара.

**(„Нешто о критици уопште и наша
савремена критика“.)** Професор Лазар
Т. Перовић написао је у дубровачком
„Србу“ под тим натписом расправу и
прештампао је у засебну књигу. Садр-
жина је расправе: неколико погледа на

критику у опште, на специјално књижевну
критику, преглед рада наших књижевних
критичара и напошљетку мало јетка, али
са свим оправдана оцјена њихових кри-
тика, или боље рећи рушења ауторитета
у нашој књижевности. Проф. Перовић
замјера нашим књижевним критичарима,
што су према добрим књижевницима су-
више оштри, према неким лошијим благи.
Средине нема. У критици у нас превла-
ђује много и котеријски рачун, а највише
има Словенима урођеног поништавања
ауторитета и свију оних, који нешто
вриједи.

(Календар „Вардар“.) Календар „Вар-
дар“, што га је издало Коло Српских
Сестара у Биограду, без сумње је један
од најбољих српских календара, који
потпуно одговара сврси, којој је намије-
њен. И чланци, и пјесме, и слике, све то
служи у овоме календару патриотској
цијели. При томе лектира је лака. При-
ступачна ширим слојевима народним, и
удешена је тако да је кадра подржавати
родољубље гдје га има, и подизати га
гдје посрће.

Међу сликама у томе календару налази
се и слика наше пријестонице Цетиња
с оваквим описом: „Притијешњено горо-
стасним планинама, високо 650 мет. над
морем, на домаку Јадрана, а у једној ко-
тлини, налази се Цетиње, пријестоница
Црне Горе. Још прије четири стотине
години прогласио га је Иван Бер Црно-
јевић за пријестоницу, кад није Цетиње
имало ни пуних десет кућа. И оно је
вазда остало жижа у оним планинским
кршевима. Данас је Цетиње проширено
— поред старе, налази се и нова варош.
У старој, близу историјског бријеста,
гдје се судило и правда изрицала, стоји
Књижев Двор; према њему у лијево, на
темељима порушене Иванбегове задуж-
бине, налази се и дворска капела, а да-
ље манастир са моштима Св. Петра Це-
тињског. У десно је Орлов Крш, а пра-
во се диже горостасни Ловћен, гдје су
хајдуци и ускоци налазили склониште.
На тјемени самог Ловћена је црквица и
у њој гроб владике пјесника „Горског
Вијенца“.

Цетиње је стража српска на Приморју.
Годинама стојећи на мртвој стражи Срп-
ства, а налазећи се у самој голети стје-
новитој, оно се слабо и лагано развија-
ло. Дух слободне лебдио је над стјепа-
ма, као и орао што лебди, а варош и
установе годинама су чекали своје врије-
ме. Што на Цетињу има промета и тр-
говине, то је већим дијелом у арбапаш-
ким рукама, јер Црногорцу није у крви
да тргује. Још се заноси старим витеш-
ством, те се нерадо мири са трговином и
занатом. У попледње вријеме нужда га
је опаметила. Црногорац воли свој крв
и чува га. Као што се талас од жала
одбија, тако су се од оних стијена од-
бијали напади непријатељски. И зато Це-
тиње, ма да је мало мјесто, има знатну
прошлост и имаће значајну будућност.
Орао што над сиједим Ловћеном шеста-
ри сматрао је доље низ Котаре и дуж
шијелог Приморја: магле се разбијају,
нешто се миче и колеба. То Срби на
Приморју подижу главу и дух и погледе
своје упућују плавој Авали и сиједом
Ловћену и очекују да са тих висова за-
ори се громки глас, заједнички глас ви-
ла, које буде сав народ и позивају га
на слободу“.

(Књижевни оглас.) У штампи је и за
кратко вријеме биће готово за свакога
поучно дјело: „Именик народних назива
ва родбине и сродбине.“ Скупио и уре-
дио *Јован Фил. Иванишевић*.

У овом дјелу објашњено су све врсте
сродства, њихово гранање и бројење сте-
пена, а све је објашњено потребним цр-
тежима. Уз сваку врсту сродства озна-
чене су границе до којег степена је — по
законским прописима православне цркве
— дозвољено ступање у брак, а за тијем
су изнесени народни називи лица, која
спадају у односну врсту сродства. Српски
народни називи објашњени су њемачким
и латинским, а понеки и турским називи-
ма. Сваки назив у дјелу лако се и брзо
налази по кључу књиге. Ова је књига
потребна образованијој публици и широј
маси читалаца, а нарочито је потребна:
школској младежи ради упознавања пра-
вих народних назива, српско-православ-
ним свештеницима ради просуђивања
дозвола за ступање у брак, учитељима и
свијем наставницима, судијама, админи-
стративним чиновницима, финансијалним,
рачунским и перзним чиновницима. Цијена
књизи је 1 К 20 п, а може се пору-
чити и добити код писца (Сарајево, фи-
лијала поште) и у књижарници Махајила
Милановића у Сарајеву. Књижарима и
препродавцима даје се 10% рабата.

(„Народне јавне књижнице“.) Под
овим натписом изашла је из штампе
нова књига коју је написао Васо Цари-
ћевић и посветио српским учитељима.
Ова је књига веома корисна за ширење
просвјете у шире слојеве народне. У њој
је ова садржина: Народне јавне књижи-
це. (Суштина. — Вриједност. — Историје
и статус у страних народа. — Настојање
у Словенаца, Хрвата и Срба.) Какве и

како да оснивано књижнице. (Релат. ври-
једност према читаоцима. — Основна
правила. — Узорни каталог. — Разни
облици књижнице. — Заједница с читао-
ницом. — Шта значи „Јавна“ књижница.
— Резиме статистичких дата. — Члана-
рина. — Како да почнемо с оснивањем
једне књижнице. — Реклама. — Средства
— Тешкоће у Угарској. — Омладина и
рад на књижницама. — Школе на књи-
жничаре. Како да рукујемо књижницом.
(Повез књига. — Распоред у књижници. —
Каталози. — Позајмљивање. — Враћање.
Опомињање. — Књиговодство. — Ревизи-
ја. Статистика.) Додатак. (Узорна пра-
вила за нар. књижнице. — Узорни књи-
ж. ред. — Неколики одговори на циркуларе
„Зоре“. — Извод из правила „Друш-
тва за оснивање српских народних књи-
жница“ у Загребу.) Поговор и о употре-
љеним списима.

Цијена 1 круна. (За поштарину 20 пот.)
Добија се код Лазара Царићевића у
Иригу (Irig, Srem).

Књижари добијају 25% попушта. Скуп-
љачи, ако пошљу новац унапријед, доби-
јају сваку пету књигу на дар.

**(Читанка за одрасле аналфабете —
неписмене.)** Ову је читанку саставио
Фрањо Андерлић, учитељ вјежбаонице на
краљевској мушкој школи у Загребу, а
издало је прије кратког времена српско
литерарно друштво „Његуш“ исто у За-
гребу. Књига се добија код издавача за
једну круну уз плаћену поштарину од
20 пара.

Несташица довољног основног обра-
зовања, школа, које се веома добро
осјећа при сваком кораку код нашег на-
рода у опште, понукала српско лит.
друштво „Његуш“, да пружи начина
учитељима, свештеницима, као и приват-
ним људима, једном ријечи нашој интел-
лигенцији, којој лежи и мора лежати на
срцу добробит и напредак нашег народа
у сваком правцу, да му културно помогне.

Сама ова читанка, која ће као таква
без сумње учинити великих услуга на-
родној просвјети, јер је сасвим практична
и угодно раздијелена, није без својих,
ако и малих мана. То што је она на-
писана источним дијалектом, којим се
говори у Србији и Сријему, не би самој
ствари ништа шкодило, кад не би био
један прилично велик број страних, ње-
мачких и турских ријечи у њој садржан,
ријечи дакле, које наш сељак не само
што их није никад чуо и што их не зна,
што би и интелигенцији био на мучку са
одгонетавањем значења једне такве ри-
јечи (тапа, филип, фиока, ђерам, цак,
флаше). Жељети је, да г. Андерлић а у-
једно и сам издавач ове књижице, при-
јеном другом издању, буду имали у ви-
ду све начине и својства у говору нашег
раскомаданог и разбачаног народа, те
унијели у исту само оно, што је свијема
нама заједничко, како би шљедствено и
свијема послужити могла. Замјерити ми
је још г. Андерлићу, што се при писању
ове књиге није држао увијек једног те
истог реда, а то при навођењу примјера
за поједина непозната слова. Наш сељак
односно учитељ кад се буде послужило
овом читанком и отворио, рецимо, на
страни 9. гдје је слика, која представља
„Исо поји волове“, а у којој су вјежби
непозната слова ј. в. л. са дотичним сли-
кама, оназије одмах, на први мах, да
примјера за ј и в нема, како је то био
научио код првих вјежба, према их
фактички има, али не на првом мјесту,
како би морало бити, него не знамо за-
што, на пошљедњем. Мишљења сам дакле
да би се ради саме прегледности и олак-
шавања труда једног аналфабете, и та
погрешка, која се је још једном поновила
и при вјежби на страни 14. исто у дру-
гом издању имала отклонити.

При крају књиге додато је неколико
одломка у пјесми и прози, ради вјежба-
ња у читању и напонак упутство за оне,
који буду подучавали аналфабете читања
и писања.

Сваком, дакле, оном, који је истински
загријан и прошет том идејом, да нашем
народу треба радикалније и што скорије
помоћи, да бисмо га извели из про-
пасти, која га посигурно чека, ако овако
и даље потраје, ова ће књига добро
доћи, јер већим дијелом одговара свим
правилима психологије и педагогије те
је као једину код нас у овом смислу
најтоплије препоручујемо свима и сваком,
особито нашим учитељима и свештени-
цима, који стоје у непрекидној вези са
народом, који најбоље знају гдје и што
кога боли као и омладинцима, којима
лежи на срцу културни развитак и напре-
дак колико појединце толико и читавог
народа, да преко зиме, кад се и иначе
проводи вријеме у забавама, доскочи-
цама и шалама, посвете бар сат времена
недељно подучавању аналфабета у чи-
тању и писању. За то ће им сами анал-
фabetи, околина и читав народ захва-
лан бити, а њима ће служити на част и
понос то, што су учинили своју патриот-
ску дужност.

Зато на посао, браћо и другови, јер
знање је сила, оно је моћ.

У Бечу о Божићу 1906. М. А. Р.

(„Балканска Трибуна.“) У Софији је под тијем натписом почео излазити велики политички дневник, који ће радити између осталог и на зближењу јужних Словена. Директор је тога листа Михаило Георгијев, бив. дугогодишњи бугарски посланик у Биограду и познати пријатељ бугарско-српске заједнице. Судећи по првим бројевима, лист се ванредно лијепо уређује, и он много доприноси угледу бугарске штампе. У предузеће овога листа уложен је капитал од 150.000 лева.

З а ј м о в и

Кад се у буџету покаже дефицит ушљед каквих непредвиђених прилика — рата, гладне године, прекомјерних и ванредних расхода — онда држава прибјегава зајмовима. Тада већ буџет за идућу годину постаје оптерећен расходима и за отплату интереса и амортизацију дугова.

Готово се све државе, на жалост, задужују с лакоумисленошћу. Министар, закључујући зајам, врши један преважан чин. Публика, уписујући се у зајам, налази лако мјеста за своје капитале. Дужник слијеп, или равнодушан, у својим рачунима гледа да добије само новаца у потребној прилици. Корист од утрошених новаца пада само на савременике, а тешки терет дуговања пада на будући нараштај.

У колико је у једној држави више безбрижности и лијености, у толико је систем зајмова за њу опаснији.

Сваљивати дуг на плећа будућих нараштаја оправдано је само у томе случају, кад је ријеч о савременој држави, или кад се изводе радови чијим ће се плодовима њошомци користити.

Оснивачи републике Сјеверно-Америчких Савезних Држава осуђивали су сваки стални дуг. По њиховом мишљењу сваки би нараштај морао да исплаћује своје учињене дугове.

Публика тако слабо хоће да разумије опасне последице зајмова, да је вољна поновити Волтерове ријечи:

„Држава, која сама себе задужује, не осиромашава од тога; и сами њени дугови служе за подстрек у развићу индустрије“.

За покриће изузетних расхода боље је прибјећи повећању порезе него зајмовима, као што је то стално тврдио и редовно чинио велики енглески државник Гледстон.

У оба случаја, новац или робу, која се купује, не троше приватне личности, већ троши држава. Добијање новаца помоћу порезе изгледа доста теретно, јер пореске главе не добијају у замену никакве хартије од вриједности.

Добијање новца путем зајма не изгледа тако тешко, али је та тежина вјечна. Сваке године дужник мора откидати од своје зараде да би исплатио одређени дио интереса на државна дуговања. А осим тога исплата тога интереса храни гомилу беспосличара, који би без тога били принуђени да раде или употребљавају своје капитале на корисна предузећа.

Emile de Laveley.

(Commentaire sur l'Esprit des lois, књ. 22.)

Држава, која не може нигдје да нађе пара и да закључи зајам, или је банкрот, коме нико не вјерује, или је трговачки почетник, чији кредит никоме није познат.

Кад држава прави и под тежим условима зајам за привредне цијеље и подизање индустрије, то изгледа исто тако као кад млади трговац прави зајам да би разграно своју радњу. Или ће, ако је вјешт и

штедљив, сачувати се и обогатити се; или ће, ако је невјешти распикућа, коначно пропасти.

Б. Лијкнехт

Туђи капитали у земљи, гдје нема домаћих, то су руке мајке, којима дијете кад прохода бива вођено и чувано.

Кад се закључују зајмови за привредне цијеље, онда у парламенту демагози подигну буру бијеса и негодовања; кад се поднесе на одобрење зајмови за наоружање, за непродуктивну цијељ, онда поменути демагози декламују како отаџбину треба спасавати.

Др. М. Вујић.

Корист од зајма за наоружање је релативна. Или ће купљено оружје, ако буде добро употребљавано, у даном случају одмах донијети корист; или тога даног случаја неће дуго бити, и онда ће доћи ново оружје и нов зајам због набавке истога. Зајам за наоружање доноси само познијим покољењима корист, која је увијек у питању. Зато добро управљане државе закључују зајмове само за привредне цијеље и подизање индустрије, па кад помоћу ових развију благостање, суфицитом буџета набављају оружје.

Др. В. Вељковић.

Ко тражи пара, треба да има пара, да би добио пара.

Бебел.

ТЕЛЕГРАМИ

(Бечког Кор. Бироа.)

Цариград, 18. децем. Поводом потоњих побуна у мрнарици, министар морине је свргнут. На његово мјесто постављен је Хасан Рами паша, командант дарданелске ескадре.

Петроград, 19. децембра. Влада је изјавила да је вијест о преговорима између Русије и Јапана сасвијем увеличана и да је ток преговора нормалан.

Гибралтар, 19. децем. Ескадра руска је јуче пошла за Бизерту.

Техеран, 19. децембра. Здравље Шахово бива све горе.

Рим, 19. децем. Краљ је одликовао Титонија првим степеном Св. Мауриција.

Одеса, 20. децем. Неки млади људи покушали су да уђу у два пароброда, који су били усидрени у заливу. Стража пароброда се томе одупрла. Дошло је до пушкарња.

Биоград, 20. дец. Скупштина је одложена до 23. јануара.

Техеран, 21. дец. Прокламован је Устав сличан белгијском. Сенат је састављен од 60 чланова. Половину именује Шах. Изабрано је 162 посланика.

Софија, 21. дец. Пошто је одбијена радничка молба да им се повисе дневнице, радници су одлучили да штрајкују.

Биоград, 22. децем. По изјави листа „Правда“ изилази да је склопљен између Турске и Србије уговор о одржању status quo на Балкану, да је овај споразум учињен за вријеме боравка Мушир Паше у Биограду прије два мјесеца, и да су због тога охладњели односи Бугарске са Србијом.

Петроград, 22. децем. Генерал Куропатнин је био примљен у аудијенцију код Цара.

Петроград, 22. децем. Извршен је антенат на префекта вароши, који је на мјесту остао мртав. Атен-

татор је извршио самоубијство. Многа лица су ухапшена.

Мудре ријечи.

У књигака је душа свију прошлих времена; глас прошлости, који се чује и онда кад се више не види вријеме него је прошло као сан.

Све, што је човјечанство учинило, мислило, постигло или што је било: све је то сачувано у чаробном облику на листовима књига. Они су одабрали благо човјечанства.

Thomas Carlyle.

Књигу ваља рачунати у чудесна дјела, која је човјек начинио; она је мост, саграђен преко ријеке времена, јер сваки дан гледамо, гдје нам долазе покојници од прије 100 и 1000 година. Књига је веза, која обухвата све читаоце; она подиже животно заједницу, тако чврсту и опсежну као што пије ни једна друга: књига је брод, што нам духу довози из близа и из далека све, што нам треба. Преко књиге говори мудар мудрима и онима, који то хоће да постану прије но што остане; говори некусна старост младежи, па и самој дјети, ако знају читати.

Klaus Harms.

Књиге су за људе, што су крила за птице.

John Ruskin.

У наше доба не може нити тако образовати или покварити као рђаво одабрана литература. Књига је често читав вијек некога образовала или кварила.

Herder.

Ко не чита, не живи.

F. Polack.

Краљеви су најређији кад сањају да су просјаци; просјаци су најређији кад сањају да су краљеви.

A. de Musset.

Што једном добијете слом, други пут правом.

Бисмарк.

У парламентима не видим никакву другу срећу до ту, што су једино моћно оружје у борби са бирократијом. Да их нема, требало би их због ове напасти створити.

Бисмарк.

Кроз разум у парламенту говори мудри управљач; кроз срце никулста. Последњи добије популарност, али не уважање; први је непопуларан, али уважан.

А. Игњатијев.

Боље је да се друштвени редови бију кулацама на изборима и говорима у Скупштини, него ли револверима на улицама.

Сл. Јовановић.

Мени се чини да би много боље било да се у Италији избори народних посланика врше сваке године. Често пута може да се догоди да парламент изабран ове године не буде већ послјеге неколико мјесеци прави израз народног расположења, а камо ли послјеге три године. Има случајева, да народ у другој години живота једног парламента буде према њему исто толико недовољан као према каквој реакцијарној влади, а међу тим не може да га скине с врата до истека четврте године.

Чезаре Ламброзо.

РАЗНЕ ВЈЕСТИ

Највећи људи и дјела. Париски лист *Petit Parisien*, који се дневно штампа у 1.200.000 примјерака, дошао је на оригиналну мисао, да од својих читалаца

дозна, који се Французи у Француској сматрају као највећи. Он се у ту сврху обратио на читаоце и замолио је сваког читаоца, да писмом својеручно јави уредништву за кога Француза мисли да је највећи. Послјеге мјесец дана у уредништву тога париског листа почели су пребројавати број писама. Пастер, чувени проналазач лијека од бјеснила, добио је 424.201. глас; Виктор Хуго, велики pjesник француски, 409.000 гласова; Гамбета 406.000; Наполеон 381.000., Тјер 292.000. и чувени револуционар Лазар Карно 270.000. гласова. Ове су бројке веома поучне. Читаоци би се можда надали, да би Наполеон требао да добије највише гласова. И како да не добије, он, који је освојио био тако рећи читаву Европу; он, који је спалио био свету Москву; он, који је највећи војнички геније свију вјекова! Па ипак је он добио мање гласова. Њега су по величини ставили тек на четврто мјесто, и то послјеге Гамбете. Велики лекар Пастер је на првом мјесту. То значи, да се у XX. вијеку са свим оправдано почињу највише цијенити они велики људи, који учине услуге науци и човјечанству. Ако Берингу пође за руком, да пронађе лијек од јектике (сичије), њега ће ставити испред свију великана. Човјечанство је себично; оно хоће лијепо и дуго да живи. А да би то постигло, треба га ослободити од разних напасти. Јектика је за данас највећа напаст човјечанства, и зато ће онај, који ту напаст уништи, бити сматран као најславнији.

Угледајући се на *Petit Parisien*-а, берлински лист *Die Woche* ставио је својим читаоцима овакво питање: да написмено одговоре, кад би којим случајем 1. јануара 1907. године дошао потоп свијета, за која би књижевна дјела дали свој глас да остану сачувана.

Одмах су стигли одговори:

Хајнеове pjesме (*Buch der Lieder*) добиле су 300.000. гласова; Гетеов *Фауст* 290.000; Шилерове драме 210.000; Тургењевљеви романи и новеле 190.000.

За Хајнеа и Тургењева гласале су највише жене и дјевојке.

Мало статистике. Девет великих свјетских држава дугују укупно 100 хиљада милиона круна, или 100 милијарда. Француска има највећи дуг. Она дугује отприлике 25 милијарда, Енглеска 20, Русија 18, Аустро-Угарска 12, Италија 10, Сједињене Државе 7, Њемачка 6, Белгија 4. Русија је 1895. год. имала становника 125 милиона, 1905. год. 141. милион; Сједињене Државе 1895. г. 68 мил. 1905. г. 83; Њемачка 1895. 52. мил. 1905. г. 60. мил.; Аустро-Угарска 1895. год. 43. мил. 1905. год. 47. мил. Јапан 1895. год. 42. мил. 1905. 47. мил.; Енглеска 1895. год. 39. мил. 1905. г. 43. мил.; Италија 1895. год. 31. мил. 1905. год. 33. мил.; Француска 1895. г. 38. мил. 1905. г. 39. мил.; Шпанија 1895. год. 18. мил. 1905. год. 18. и по. Француска и Шпанија најслабије су напредовале.

У Русији има релативно највише рођења (50 на 1000), у Француској најмање (21 на 1000) Аустро-Угарска, Јапан и Италија имају 32 рођења на 1000. У Шпанији их највише умире (25-8 на 1000), а у Јапану најмање (20 на 1000).

1905. г. Лондон је имао 4.872.000 становника; Њујорк 3.437.000; Париз 2.714.000; Берлин 2.040.000; Токио 1.819.000; Чикаго 1.699.000; Беч 1.675.000; Филадельфија 1.265.000; Москва 1.039.000; Цариград 1.000.000.

Енглеска флота. Наполеон I рекао је једном приликом да су Енглези краљеви на мору. Мрнарица ни једне европске државе није се могла ни приближити енглеској. Ратна флота Енглеске је данас највећа на свијету. Она броји: 60 оклопњача, 26 оклопних крстарица, 78 заштитних крстарица, 172 торпедначе и 16 подводних лађа. Међу овим лађама налази се и највећи ратни брод на свијету, оклопњача „Диднауг“, која је ове године у Енглеској спуштена у море. Она прелази на сат 21 морску миљу или близо 39 километара. Њене машине имају 23.000 коњских снага, а запремина је те највеће ратне лађе 18.200 тона. Наоружана је са 10 топова калибра 30^в сантиметара, и са 27 топова калибра 7^в сантиметара. Енглеткој ратној флоты припада и једна најбржа торпеднача на свијету, која на сат превали 67 километара.

Енглеска ратна флота има данас 2.793 официра, 1078 машинских инжењера, 583 војна лекара, 627 административних чиновника, 177 војних свештеника, 1447 кадета, 38 ватрогасних официра и 97.110 подофицира и војника. Свега дакле 103.849 људи осим моринске пјешадије и других трупа, које су придодате морини.

Аустријска и талијанска флота. У бечком листу *Armee-Danzers-Zeitung*-у изашао је један чланак о аустријској и талијанској флоты, у коме се изнесе статистички податак о снази, наоружању и изгледима на побједу обадвју флота. Према реченим подацима излази, да та-

лијанска ратна флота има ове три велике оклопаче: „Виктор Емануел“, „Краљица Јелена“, „Неапол“. Оне имају брзину од 22 морске миље на сат (40 и по километара). Машине су им јаке по 20.000 коњских снага. Све три су ове оклопаче једног истог типа, дужине су 132,6 мет., ширине 22,4, а воду газе 8,3 метара дубоко. Запремине има свака 12.630 тона.

Аустро-Угарска има ове три највеће оклопаче: „Ерихерцог Фердинанд“, „Ерихерцог Фридрих“ и „Ерихерцог Карл“. Ове три оклопаче истог су типа, преваље на сат 19—20 морских миља (37 километара), а машине им имају 14.000 коњских снага. Дугачке су по 118,6, широке по 21,7, а воду газе по 7,5 метара. Запремине имају по 10.600 тона. У свему су, дакле, мање од талијанских.

На оклопачама оклопи су на сваком мјесту друкчије дебљине. Обично су најјачи и најдебљи оклопи близу водене линије, гдје су бокови брода, пошто је потребно да казани и машине буду највише заштићене од непријатељских граната.

Код талијанских оклопача гвоздени оклоп дебео је на тим осјетљивим мјестима 250, а код аустријских 210 милиметара.

Аустријске лађе имају већу множину топова. Горе поменуте три аустријске оклопаче имају укупно 52 топа мањег калибра (већег калибра 24, мањег 4,7 сантиметара). Талијанске оклопаче, ове три, имају на себи 38 топова, махом већег калибра. Талијански су топови из Армстронгове, аустријски из Шкодине фабрике.

Жртве нерета. Петроградски лист „Прелом“ саопштава, да је у времену од фебруара до новембра ове године било оволико жртава од нерета у Русији: Убијено је и тешко ранено 67 губернатора, 372 полицајца и полицијска официра, 347 полицијских агената, 47 жандармеријских официра, 124 официра из стојеће војске и гарде, 382 војника, 215 чиновника и уредника, 53 свештеника, 117 фабриканата, 72 банкера и трговца. Укупни број жртава износи 2110.

Удес париских архиепископа. Париски лист „Еклер“, поводом борбе државе са црквом у Француској, саопштава ове податке: Год. 1793. париски архиепископ Жуиње погинуо је на гилотини; 1815. кардинал Мори побјегао је у Рим; 1830. архиепископ Квелелен, с киме су демагози водили велику борбу, морао је да напусти свој двор; 1848. архиепископ Афер убијен је на барикадама; 1858. убијен је архиепископ Сибург; 1871. убијен је његов наслједник Дарбој и у децембру 1906. морао је архиепископ Рикард да се укзони из свог двора и склони у стан једног свога парохијанина.

Свијет у 1907. години. У лондонском листу Evening Post објављује неки новинар свој разговор с једном старом Енглескињом, веома видовитом женом, која је, вели тај новинар, прорекла и руско-јапански рат, и земљотрес у Сан-Франциску, и револуцију у Русији. Речени новинар замолио је ту видовиту жену, да му бар укратко исприча, шта све може да буде у свијету 1907. године.

Она му је овако одговорила:

Океани ће се узбуркати и поплавити многе градове на обалама. Вулкани ће пробљувати огањ и смрт. Оркани ће ишчупати хиљадугодишње дрвеће. На Истоку ће планути пожар рата и пролити се крв. У Европи ће се уздрмати један, а уздрмати два пријестола. Година 1907. је година бура, нерета и страсти.

Јапанска флота. Од свршетка руско-јапанског рата Јапан је спустио у море двије нове оклопаче, једну крстарицу и 15 контраторпедњака. У почетку руско-јапанског рата Јапан је имао само 19 торпедњака, а крајем фебруара 1907. имаће их 34.

Кад се родио Исус Христос? Талијански лист Civiltà Cattolica вели, да се празник Христовог рођења почео славити тек у четвртном вијеку. Климент александријски, који је живио у другој половини II. и првој половини III. вијека, вели у једном своме спису, да је тешко одредити дан кад се Христос родио. Неки мисирски богослови тврдили су, да се Христос родио 26. маја, док су неки грчки богослови тврдили да се родио 19. или 20. априла. Године 243. писао је један богослов да се Христос родио 28. марта. У XVIII. вијеку калуђер Лупи скупио је све оно, што се до тад о овоме питању написало, па је дошао до закључка, да нема дана и мјесеца у години, за који се не би држало да није дан или мјесец Христовог рођења. У јеванђељу св. Луке вели се, да је Цар Август оних дана, кад се Исус родио, издао заповијест, да се изврши попис становништва цијелог царства, али ни до данас није

утврђено, у који је дан Цар издао ту заповијест. Једино је поуздано то, да се по св. Гргуру Назианзину већ 379. год. у Цариграду славио 25. децембар као дан рођења Исуса Христа.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Претплату на „Глас Црногорца“ за 1907. годину — прима за Црну Гору, Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину и све друге земље — непосредно Администрација „Гласа Црногорца“ на Цетињу (Cettigné — Monténégro); — а коме је наручнице може претплату слати и г. Вељку Рамадановићу Књ. агенту у Котор, (Cattaro — Dalmatien).

„Глас Црногорца“ стаје:

За Црну Гору: на годину круна 8., на пола године 4 круне.

За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину: на годину круна 12, на пола године круна 6. —

За све остале земље: на годину 20 франака у злату; на пола године 10 франака у злату. —

Претплата на „Глас Црногорца“ прима се само у годишњим и полугодишњим роковима.

Од 1. јануара 1907. год. „Глас Црногорца“ слаће се само оним претплатницима, који се претходно јаве својом претплатом.

Цетиње 21. Децембра 1906.

Администрација
„Гласа Црногорца“

Званични огласи

ОГЛАС

Књ. Министарство Финансија издаће до 15. јануара идуће 1907. г. „Државни Календар Књажевине Црне Горе“ за 1907. г.; што се ставља свијема државнијем надлештвима на знање и сходно управљање.

Из канцеларије Књ. Министарства Финансија, № 2489—1—1223, на Цетињу, 14. децембра 1906 г. (2—3)

Службени огласи.

ОГЛАС. Јавна продаја непокретности Ђура Ј. Глушчевића из Грахова, извршиће се 4. јануара и 4. јуна 1907. год. Види оглас у 47. броју „Гласа Црногорца“ од ове године.

Број 768. ех 1906.—139.—1905.

Грахово, 10. децембра 1906. год.

Капетански Суд

Р. 45. бр. 623. 1,1. Кап. Аким Даковић.

ИСПРАВКА. У 47. броју „Гласа Црногорца“ у рубрику „Службени Огласи“, у огласу кап. суда на Грахову, о продаји непокретне имовине Ђура Глушчевића, учињена је погрешка гдје каже продаја ће се извршити 4. децембра ове год. и 4. маја 1907. а треба 4. децембра 1906. 4. јануара и 4. јуна 1907. год. што се овим исправља.

К броју 728. ех 1906.—139.—1905.

Грахово, 10. децембра 1905. год.

Р. 70. бр. 622. 1,1. Капетански Суд.

ОГЛАС. Износи се на јавну продају непокретност Зака Рогошића из Подгорице, процијењена 1200. круна.

Продаја ће се извршити у капетанском суду у Голубовцима, за коју се одређују три рока: 12. јануара, 12. фебруара и 12. јуна 1907. г. у 9 сати пр. подне.

На првом року непокретност се неће продати испод процијењене вриједности на другом хоће, али не испод $\frac{2}{3}$ процијењене вриједности, на трећем року уступиће се понудиоцу највише цијене.

Лицитанти су дужни положити јемство 10% од процијењене вриједности.

Позивају се сви, који на непокретност имају реално право, дужникови повјерљивци и који имају купње право прече да се суду пријаве прије почетка продаје.

Опис непокретности:

У „Осретку“ пет рала оранице граници: од истока Симо Кликовац, од запада Такир Шаркић, од сјевера р. Морача, од југа Нико Ивов. Процијењено 1200. кр.

Број 1882.—748.—1906.

Голубовци 14. децембра 1906.

Капетански Суд

Капетан. заступник: Н. Вулетић.
Р. 144. бр. 616. 1,1.

Приватни огласи

Механичко-Гвожђарска Радионица

ПЕТРА ДРЕЦУНА

НА ЦЕТИЊУ

Продаје све врсте шиваћих машина; шпорете најбоље врсте разне величине; машине за кропљење лоза и ради све гвожђарске послове.
Р. 26, број 602, 2,4.

СРЕЋКЕ

СРПСКЕ ДРЖ. КЛАСНЕ ЛУТРИЈЕ

33-ће коло

којих ће вучење бити

10 Јануара 1907 године

Стају: 1 цела срећка 24 динара, $\frac{1}{2}$ срећке 12 динара и $\frac{1}{4}$ динара 6.

План играња ове лутрије из ког се обшрно може видети ред вучења појединих Класа, подела добитака по класама и сва једном играчу вужла обавештења, шаљемо уз сваку извршену поручбину — бесплатно.

Уплату за Срећке најподесније је слати поштанском упутицом на фирму

П. Кокановића и Друга

Овлашћених продаваца Срп. Држ. Класне Лутрије.

Београд, Децембра 1906.

П.п. бр. 596., 2—4

Из слободне руке а од своје добре воље продавам цијело моје у „Забјело“ постојеће непокретно имање, које се налази код „Љубовића“ у близини цркве а садржи се: из једне двокатне осигуране куће и из 7 рала добро обрађене оранице и 5 рала ливаде; све је у једном комаду а пред кућом а на средини земље постоји новосаграђена бистеријерна (убао).

Ко жели купити, нек се у најкраћем року обрати подписатом ради погодбе.
Подгорица, 5. децембра 1906. г.

Барјактар Ристо Савов Пејовић.

Р. 82, број 604, 2,3.

ПОЗИВ

Према чл. 60. наших правила отвара са 1. јануаром 1907. упис у

II. КОЛО

чланских удјела.

Умољавају се сви пријатељи ове важне и корисне установе, да приступе у што већем броју на уписивање овог кола.

За уписнину полаже се само 1. круна од сваког удјела, а осим тога се плаћа за сваки удио кроз 4. године по 50. пара недељно.

УПРАВА

Народне Штедионице на Цетиње.

Р. 67. бр. 613. 1,6.

ТРАЖИМ ОБУЂАРСКЕ РАДНИКЕ:

једног кројача који зна потпуно расплагати с радом. Једног кројача који зна фонд и крој. Два добра радника за фонд.

У рад могу ступити одма, понуде упутити писмено или брзојавно.

Цетиње.

Стеван Перовић

Р. 40. бр. 618. 1,2. обућар и трговац кожа.

ИЗГУБЉЕН САТ са ланцем, на коме су осам фамилијарних сличица у емалу. Ко га буде нашао моли се да ми пошаље ланац са сличицама, а сат са 20 круна у новцу биће му награда.

Гаврило М. Церовић

Р. 39. бр. 615. 1,2.

народни посланик.

БЛАГОДАРНОСТ

Настојатељ горњег Брчеоског манастира, пречасни господин јеромонах Рафаило Ђуровић, 5. децембра уочи светог Николе, сјећајући се братске љубави, коју је уживао међу Бјелопавлићима, док је у манастиру Ждробанику пребивао, је најљепше успомене оставио, које мог данашњим свештеницима за добар примјер послужити, — држао је омладину Бјелопавлићкој, која се налази у јужној и сјеверној Америку, молебствије за здравље њихово и повратак у домовину, тј. је нас овим пречасним јеромонахом Ђуровићем задужио, што му као ревностоме топломе молитвенику, остајемо вјечно благодарни.

У име омладине: барјактар Радуле Кривачевић, Тушо Максимов, председник опште Брчеоског Николин, Радоје Максимов, Тиодор Мијатов, Видак Тодоров, Филип Максимов, Марко Милосавов, Пејо Гаврилов, Веко Ковичин, Рако Видаков, Саво Ковичин, Радивоје Новов, Милош Ђуров, Мијајло Матов, Перко Гашов Павличичић.

Ждробаник, 18. децембра 1906.

Р. 124, Бр. 625, 1,1

Наш мили и непрежаљени брат

† СТЕВАН ТОМОВ ТОМАШЕВИЋ

преминуо је послје 6 дана тешке болести у најљепшем цивијету младости у 29 години, у Бејруту — Азији.

Захваљамо Императорском Руском корпусу, што нас је извијесто о болијеси и смрти нашег брата.

Захваљамо докторима и цијеломе особљу руске болнице, што су нашег брата његовали у тешкој болијести, и смртне остатке вјечноме дому предали.

Приликом држатог жаловања захваљамо саучесницима у нашој жалости: Глушчовцима, Буковичанима и племеницима Брчелићима, који су у великом броју дошли, да учине помен нашем нигда прежаљеном брату.

Брчеле, 20. децембра 1906.

Ожалошћено братство:

Томашевићи.

Р. 95, Бр. 624, 1,1

БЛАГОДАРНОСТ

Приликом смрти наше нигда непрежаљене мајке

† Јоване Бошка Мартиновића

која се пресели у вјечност 17. децембра 1906. године. Сматрам за најсветију дужност, да изјавим прије свега најоданију благодарност Њ. Њ. Кр. Кр. В. В. Књазу Господару, Књагињи Милени, Књази Престолонашљеднику Данилу, Књагињи Милици, Књагињи Наталији, који су за све вријеме болести драге нам покојнице, често је похађали и за њу распитивали, и поводом њене смрти упутили ми најблагодонаклоњеније саучешће у жалости.

Најоданију захвалност такође изјављујем Њ. В. Књазу Мирку, за његово често похађење покојнице, за вријеме боловања, као и за Његово присуствовање погребу покојнице у Бајицама.

Веома сам захвалан, свијем пријатељима с Цетиња, из Ријечке Нахије, с Његуша, Угања, Очињића, Бјелоша и Умаца, који у великом броју похађаше покојницу за вријеме боловања, и испратише је до вјечне куће.

Нека је братска захвалност браћи Бајицама, који покојницу својски ожалише, и до гроба је испратише.

Најсрдачнија хвала, свијема мојим пријатељима с Цетиња, и из унутрашњости Црне Горе, који овом приликом похиташе, да ми у име утјехе пошаљу најпријатељскија саучешћа у жалости за мојом непрежаљеном мајком.

Цетиње, децембра 1906.

У име ожалошћене породице:
Генерал Ађутант Митар Мартиновић.
Р. 188, Бр. 631, 1,1